

Academia Bârlădeană

Anul XIII,
3(24),
Trim. III,
2006

Revistă editată de Societatea literar - culturală
"Academia Bârlădeană"

Președinte de onoare: C.D. Zeletin

Președinte: Elena Monu

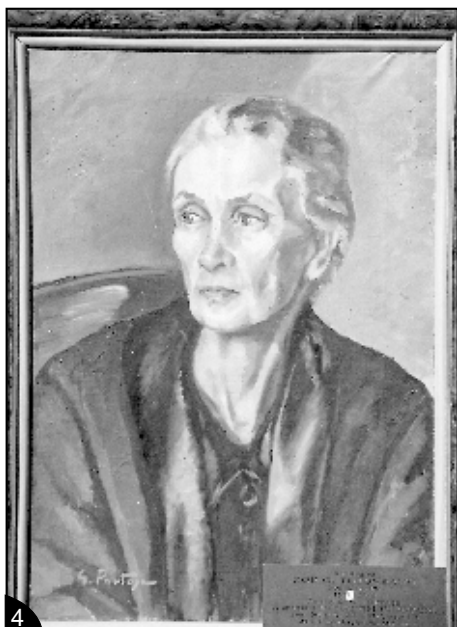
Fotografii din donația C.D. Zeletin

24 martie 2006

Inventarul donației de carte rară a domnului C.D. Zeletin făcută Academiei bărlădene

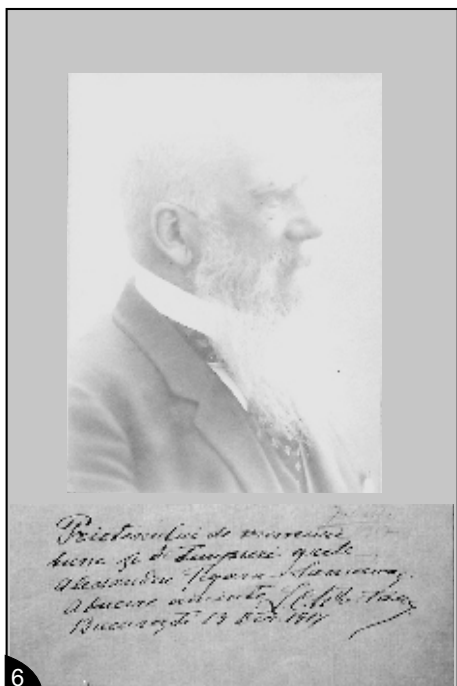
- urmare din numărul trecut -

4

5

6

31. Ion Buzdugan, *Metanii de luceferi. Poeme*. Editura Națională Gh. Mecu, București, 1942. „Operă premiată de S.S.R. (Societatea Scriitorilor Români)”, notă a poetului pe coperta interioară. Erou al Unirii Basarabiei cu Țara, secretar al Sfatului Țării, autor al redactării *Actului Unirii*, poetul Ion Buzdugan (1887–1967), a fost unul dintre cei dintâi membri ai *Academiei Bârlădene*.
32. A.S. Pușkin, *Evgheni Oneghin. Roman în versuri*. În românește de Ion Buzdugan. Prefață de Perpessicius. Editura pentru literatură, București, 1967. Volumul a apărut îndată după moartea lui Ion Buzdugan... Pagina de gardă poartă dedicația autografă a surorilor lui Ion Buzdugan, *Dusica, Lorica și Valentina*, către C.D. Zeletin.
33. v. Smirnova-Rakitina, *Avicenna*, Editura tineretului, „Oameni de seamă”, 1961. În românește de Ion Buzdugan.
34. Virgil Caraivan, *Domnița Iliana*. Biblioteca „Minervei” nr.63, București, „Minerva”, 1909.
35. Virgil Caraivan, *Povești corsicane* (traducere de...). Biblioteca populară „Socec”, 1910.
36. Virgil Caraivan, *La șezătoare. Povești și snoave*. Ediția a II-a, București, Editura Cartea românească, 1922.
37. Ștefan Petică, *Poeme*. Biblioteca Dimineața. Editura Adevărul.
38. Gr. Tabacaru, *Ștefan Petică. Note biografice. Amintiri. Scrisori. Valoarea operei poetice. Caracterele poeziei peticiene*. Ediția I. Editura Librăriei Dimitrie C. Patron, Tecuci, 1925. Exemplar legat, purtând inițialele: „C.D.Z.”. Coperta interioară poartă semnătura „Nicolae Dimoftache” (tatăl lui C.D. Zeletin).
39. Ștefan Petică, *Opere*. Ediție îngrijită de N. Davidescu. București, Fundația pentru literatură și artă „Regele Carol II”, 1938.
40. I. Valerian, *Stampe. Desene de V. Feodorov*. Editată de revista *Viața literară*, 1927. I. Valerian (1895–1980), face parte din prima generație a *Academiei Bârlădene*.
41. I. Valerian, *Cara-Su*, Editura pentru literatură, 1969.
42. I. Valerian, *Chipuri din viața literară*. Editura Minerva, 1970. Tăietură anexată: *necrologul* din România liberă.
43. Romulus Dianu, *Noaptea la Ada-Kaleh*, Editura Eminescu, 1970.
44. Natalia Negru, *Mărturisiri. Nuvele*. București, Flacăra, f.a.
45. Victor Ion Popa, *Ciuta*. Piesă în 3 acte. Alcalay, f.a.
46. M. Lungianu, *La Cruci. Icoane de la țară*. Biblioteca Minervei, nr.117, Minerva, 1911. Mihail Lungianu a luat parte la multe întâlniri ale *Academiei Bârlădene*.
47. Mihail Lungianu, *Însăilări. Icoane, însemnări și povestiri*. Socec et Co., București, 1921.

- continuare în pagina 19 -

Fotografiile din donația C.D. Zeletin

1. Inaugurarea Casei Naționale “Stroe S. Belloescu” din Bârlad, 1910, sediu al *Academiei Bârlădene* (donație 2006).
2. Poetul G. Tutoveanu desen de Stavru Tarasov (donație 1990).
3. Scriitorul G.G. Ursu. 1911-1980. Portret de Ionel Peiu (donație 2006).
4. Scriitoarea Zoe G. Tutoveanu - Zoe G. Frasin - 1872-1940. Portret de G. Portase. A aparținut Margaretei Tutoveanu, apoi lui C.D. Zeletin, care l-a dăruit *Academiei Bârlădene* în anul 2006.
5. Scriitorul Romulus Dianu. 1905-1975. Portret de Ionescu-Sin. A aparținut Ioanei Dianu, apoi lui C.D. Zeletin, care l-a dăruit *Academiei Bârlădene* în anul 2006.
6. Portretul fotografic al lui Lupu C. Kostaki, datat 1917.

EVOCĂRI

Dumitru Nedelea

GEORGE NEDELEA

O casă ca multe altele din cartierul „Morilor de vânt” al orașului Bârlad, casă construită din lemn și vâlătuci, compusă din două camere și un antreu, caracteristica micilor imobile din această margine a orașului, în perioada anilor 1930.

Într-o asemenea casă, la nr 15, de pe strada ce urca în pantă, denumită Siret, apoi Cpt. Costache și, în ultimul timp, Gh. Doja, am văzut lumina zilei. Tot aici se născuse, a trăit și a creat tatăl meu, până în ultima clipă a vieții sale.

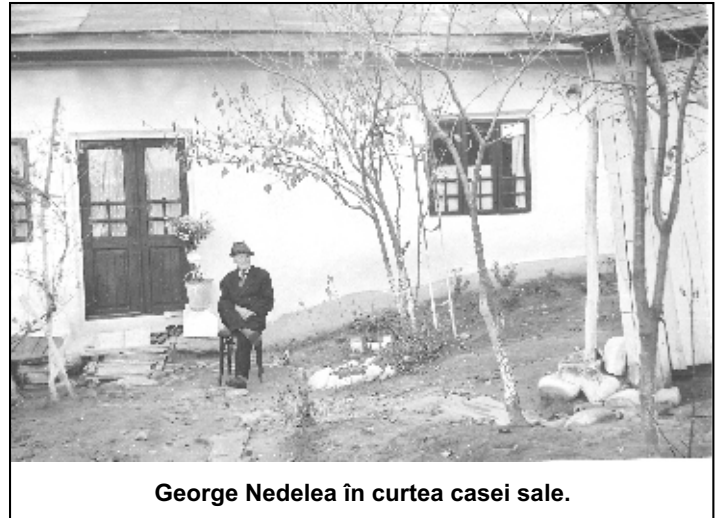
Ca fiecare om care trece cu amintirea prin anii copilăriei, locul de naștere, cuibul de unde apoi zboară, rămân în memorie ca și aducerile aminte, exprimate verbal sau în scris, și care pot fi reținute numai în măsura talentului cu care ești înzestrat pentru a le reda.

Încerc să depăn timpul înapoi, când „de o șchioapă numai”, eram răsfățat de bunicul meu, Andrei Nedelea, iar bunica, grijulie mă înfășura ca să nu răcesc. Și cum celor mici le plac dulciurile, eram acela care îl aștepta pe tata în pragul casei să-mi aducă ciocolată, iar el nu îmi aducea decât un anumit fel de categorie de dulciuri, și anume: medalioane de ciocolată cu portretele domnitorilor imprimate fie pe ambalaj, fie direct pe suprafața lucioasă ce se afla sub ambalaj. Îmi aduc aminte cu câtă nerăbdare, dar și cu sfială, așteptam să primesc acei bănuți aurii pe care tata îi scotea din ungherele buzunarelor, și avea multe, dacă pun la socoteală și vesta, bănuți tip medalion de ciocolată pe care se aflau imprimate chipurile lui Ștefan cel Mare, Matei Basarab, Vasile Lupu etc... Dar, aici era „examenul” pentru că dacă nu recunoșteam chipul domnitorului respectiv, nu primeam „cadoul”, spunându-mi-se pe un ton grav: „Să nu crezi, băiete, că istoria este atât de dulce... În consecință, trebuia să fii atent pentru a da răspunsul, și numai astfel puteam gusta din „dulceața istoriei”!

Mama, care se ocupa cu treburile casei, dar mai ales cu viețuitoarele din curte, nu-i era ușor ca într-un spațiu de câțiva metri să crească oi, capre, porci și , nu în ultimul rând, și o vacă. Pe timpul iernii mieii abia născuți trebuiau aduși în casă și, cum dormeam cu toții într-o singură cameră, pentru a face economie de lemne, pentru mine era o plăcere să îi văd zburdând prin cameră, treabă care nu îi plăcea tatei.

Parcă îl văd pe tata cum își lua hârtiile de pe masă, retrăgându-se într-un colț pentru continuarea lucrului început. Se forma, astfel, o adevărată „orchestră simfonică”: mieii din casă își chemau mamele de afară, iar oile din curte doreau să își vadă odraslele prin chemări jalnice din când în când, mai loveau și cu capul în ușă, de acest vacarm scăpai numai dacă îți trăgeai plapuma până peste urechi. Cam pe la miezul nopții, după ce cocoșul repeta câteva „semnale nocturne”, tata se trezea, aprindea sau marea flacăra unei lămpi din veghe și, în pat își continua lectura sau chiar scria ceva. Ce scria, abia mai târziu am putut afla, dar de acest aspect mă voi ocupa în continuare.

Câte clipe frumoase se pot reaminti din casa părintească, însă ele pot fi umbrite și de unele momente grele care apăreau, mai ales, atunci când ploile torențiale făceau să se umple antreul, datorită poziției casei noastre aflate în pantă, sau când prin tavan se prelungeau ușor, pe direcții

George Nedelea în curtea casei sale.

diferite, șuvițe de apă. Prima grijă a mamei era să se urce în pod și să pună în dreptul bibliotecii tatei mai multe vase sau lighene, spre a nu ajunge apa, în special pe cărți. După o asemenea „canonadă”, tata venea într-un suflet acasă, și se îndrepta direct spre bibliotecă, spre arhivă. Și mare bucurie era atunci când observa că bunurile cele mai de preț, au scăpat de furia apelor.

Dar mai venea și perioada de curățenie generală, unde un rol principal îl avea tot mama, care trebuia să îl pregătească pe tata cu o lună înainte, timp necesar pentru ca tata să își strângă cărțile, revistele, manuscrisele și să le ordoneze în lăzi, căci mama trebuia să văruiască și să lipească balebă pe jos. Și acum parcă aud dialogul dintre tata și mama:

- Măi, Ghiță, vezi că mai sunt câteva zile și încep să dau cu var. Iar tata îi răspundea:

- Mario, nu s-ar putea să mai amâni, așa, cam pe la anul?... Mama, neînduplecată de stăruințele tatei, ajutată de o vecină, reușea ca într-o săptămână să termine cu toate. Și pe urmă, totul intra în normal: decorul casei în cel obișnuit, tata cu maldărele de cărți și reviste așezate pe locurile proaspăt curățate, iar masa de lucru a tatei capătă aspectul unui mic birou de cancelarie din care nu lipseau tamponul cu sugativă, călimara cu cerneală de diferite culori, tocuri cu penițe, creioane, prespapier și alte ustensile necesare scrisului. Peste toate cele menționate, predomina ceasul deșteptător cu cele trei inițiale C. F. R. nelipsit și întors numai de tata. Ținea foarte mult la un ceas marca „Misteria”, pe care îl purta la vestă fără lanț de protecție și după care dădea ora de închidere în sala de lectură a Bibliotecii Stroe Belloescu, unde figura ca bibliotecar.

Tatăl meu, George Nedelea, a iubit mult această casă, locul „bucuriilor și lipsurilor”, dedicându-i prin anul 1971 un rondel, pe care, recitindu-l, mă face să retrăiesc alături de el atmosfera anilor de odinioară, privită prin geamul ce dă în curtea cu liliac înflorit. Rondelul se intitulează: „În casa asta”; și îl redau în text integral: „În casa asta am trăit, / Privind la soare, oameni, stele, / La flori, la fluturi, rândunele... / În casa asta am iubit. / O casă veche dintr-acelea / Din vremea care a murit. / În casa asta am trăit, /

Privind la soare, oameni, stele. / De-aici în viață am pornit / În pas cu gândurile mele, / Pe căi când aspre, când rebele, / Să cuceresc ce-am cucerit. / În casa asta am trăit!”

Mă întorc iarăși la masa lui de lucru. Tata scria și citea tot timpul cât stătea acasă, iar când pleca la serviciu – pe timpul lipsei de acasă – nimeni nu avea voie să miște măcar o hârtie de pe masă, care rămânea încărcată cu tot felul de caiete, reviste, dicționare etc. În cameră ardeau, pe timpul întinericului, două lămpi, iar după ce ne culcam, mai rămânea o lampă cu lumina redusă, necesară continuării lucrului. Scria, sublinia, rupea și iar începea să scrie... Și așa cum am mai arătat, sculatul pe la miezul nopții pentru a scrie, devenise și pentru noi o obișnuință, scria pe bucăți de hârtie, pe manșete de ziare. Unele din aceste mărturisiri le-am găsit ulterior printre manuscrise, intitulate „Versuri din vis”. Așa spunea și tata când îl întreba mama de ce se trezește noaptea și nu avea răbdare până dimineața să scrie. Tata îi răspundea: „- Mario, când îți vine o idee, trebuie să o scrii imediat, altfel se uită, sunt versuri venite în vis”... iar pe o hârtie îngălbenită de timp am găsit scris cu litere mari exact răspunsul dat mamei cu 40 de ani în urmă („Versuri venite în vis”).

Printre toate cărțile, revistele și caietele ce se aflau pe masă, mama avea grijă ca în permanență să se afle flori, începând din primăvară și până toamna târziu. Tata avea o mare preferință pentru flori. Ore întregi privea o floare, parcă vorbea cu ea, nedorind să-l tulbure nimeni din meditația acelei „lumi” ce se împletea cu parfumul și cu petalele colorate, răvășite ca la o chemare de salvare pentru viață. Și florile au continuat să fie dominante în poeziile sale.

Erau seri când îmi luam loc din timp lângă masa de lucru a tatălui meu, care ne citea din reviste întâmplări și povestiri deosebite, în timp ce mama, cu furca în brâu torcea și puneă din când în când câte o întrebare lămuritoare, după care tata relua firul discuțiilor, căutând să explice pe înțelesul nostru cele citite.

Erau, ziceam eu pe atunci, adevărate șezători literare, deoarece tata ne mai citea și câte o poezie, pe care o făcea cu o seară sau două în urmă, spunându-ne: „Iată, ce m-am chinuit și acasă și la serviciu!”. Apoi, cu un glas domol, dădea viață versurilor care stârneau emoții. Din câte povețe ne dădea tata, una îmi stăruie în minte și acum: „Să te străduiești în viață ca să lași o urmă folositoare”. Iubea pe acei oameni care se dedicau unei cauze, pe oameni modești, indiferent de gradul lor de pregătire, detestând pe cei care își făceau situații materiale pe căi necinstite.

În perioada celui de-al doilea război mondial erau frecvente la noi în casă discuțiile legate de lipsurile și împrejurările care le generau. Mama îl dojenea deseori pe tata, arătând cum alții își făceau case, iar noi nu suntem în stare să o reparăm pe a noastră, la care tata îi răspundea: „Mario, ce las eu în această ladă plină cu hârtii, face cât zece case...”

Răsfoind calendarele vremii, doresc să mă opresc la anul 1950, când am părăsit casa părintească din Bărlad pentru a urma o școală militară de ofițeri din Brașov. Tata nu s-a opus, dar a ținut să îmi spună că nu sunt nimerit pentru așa ceva. După zece ani de carieră militară sunt trecut în rezervă (1960). Drept urmare, m-am încadrat în funcție de custode, astăzi conservator la Muzeul de istorie din Ploiești. Câtă bucurie pe tata când i-am făcut o vizită la Bărlad imediat după această schimbare din viața mea!... Îl aud parcă și acum spunându-mi: „Aici ai teren să cercetezi și să scrii”, iar patru

ani mai târziu tata primește de la mine un extras cu primul meu articol publicat într-o revistă de specialitate, pe linie de etnografie. Rezultatele satisfacției nu au întârziat din partea tatei. Primesc de la Bărlad o frumoasă scrisoare în care mă sfătuia să nu mă opresc, să fiu perseverent, că nimic nu este aruncat în van și că e bine mai târziu decât niciodată...

Vremea a trecut. Cu fiecare an constatam o slăbire a corespondenței din partea tatei. Ceva bănuiam eu și ca să mă conving, am luat într-o zi trenul și m-am oprit la Bărlad, fără să-l fi anunțat de venirea mea. Când m-a văzut că intru în casă, a rămas foarte surprins, repetându-mi: „Și totuși trebuia să-mi dai de veste să te aștept în gară”. Trebuie să menționez, de câte ori veneam la Bărlad, tata mă aștepta în gară, dar în acel an (1974) am ținut să nu fie deranjat, deoarece tata se schimbuse. Mișcările îi erau mai greoaie, timbrul scăzut, paloarea feței trăda că firul vieții se apropie de sfârșit.

În primăvara anului 1975, mă aflam la București la un curs de perfecționare. Era în ziua de 4 aprilie, când șeful de curs m-a chemat deoparte, cu o reținere în glas, dar cu ochii bănuitori, m-a pus în cunoștință de o telegramă venită de la Ploiești, ceva în legătură cu familia...

La început, am crezut că s-a întâmplat ceva cu casa, cu soția sau cu copii. Ajuns la Ploiești, m-am convins că telegrama era în legătură cu Bărladul, adică cu tata. Drumul până la Bărlad mi s-a părut o veșnicie. Gara Bărlad părea pustie, n-am mai găsit pe peron pe omulețul acela care era atent la geamurile vagoanelor ca să mă vadă și apoi să mă îmbrățișeze, spunându-mi: „Bine ai venit!”. M-am îndreptat cu pași grăbiți spre casă și, ajungând la „Constructorul”, fosta casă (fabrica) de pâine Xenakis, am început să urc strada din copilărie, având limpede în memorie, rondelul scris de tata, în anul 1969: „Îngândurat sau plin de bucurie, / Cum trec și poate, cine știe / Cu fiecare pas ușor sau greu, / Aceeași stradă din copilărie / Pe care înălțam câte un zmeu: / Pe strada asta trec din ani mereu: / Îngândurat sau plin de bucurie” (*Rondelul străzii mele*)

Casa mi se părea mai mică, iar cei doi pomi de lângă gard aveau aspectul unor steaguri coborâte în bernă. Cum am deschis poarta casei, așa cum o știam eu din copilărie, m-a întâmpinat doamna Calotă¹⁾ cu un vădit regret în suflet și cu ochii în lacrimi: „Ați venit prea târziu, a decedat la spital”. În camera unde stătea și lucra tata, totul era în ordine, iar pe masa de lucru: ziare, reviste, tocul cu călimara și câteva manuscrise sub formă de versuri. M-am așezat la masă. Neștiind cu ce să încep. După o oră de stat pe gânduri și tot privind prin casă, mi-am schițat un plan cu tot ce era de făcut pentru înmormântarea care trebuia să aibă loc a doua zi. În zorii zile mă aflam deja pornit după acte, după o serie de îndatoriri. Într-un târziu, după mai multe drumuri, întors acasă, o văd pe doamna Calota cu o hârtie în mână pe care mi-o întindea să citesc. De fapt era un rondel dedicat dânzei, era ultimul rondel scris de tata în 1974, deci ultima poezie înainte de a muri. Am retranscris rondelul, iar pe cel original i l-am dat doamnei Calotă, după dorința tatălui meu. Era rondelul de adio de la viață și de la ce a iubit mai mult pe lume: florile!

1) Doamna Afindita Calota, pensionara, care a continuat să stea cu chirie în casa tatălui meu, după decesul mamei mele, îl ajuta pe tata, acordându-i și un mic menaj, de care era mulțumit.

Doina Teodoru-Gavriliu

„Toate-s vechi și nouă toate” (III)

Când am intrat în sală, era 13:20, îl văd pe Poirier care îmi face semn să vin la el, mă duc și îmi spune să vin cu el într-un birou alături. Mă duc. **Mă întrebă dacă vreau să mă fac cetățean francez...**! Răspund că **nu**, zic, eu sunt european de origine română, nu văd de ce să mă ung „francez”. Zice: peste doi ani, Boutière va fi la pensie, poți avea catedra lui, dacă ești cetățean francez... Zic, târgul acesta nu-mi place deloc, iar catedra e pentru cineva de formație lingvistică și anume, romanist; eu n-am această formație și nu țin să o fac. A fost ultima convorbire particulară ce am avut cu el. La Doctoratul de Stat e un dublu juriu căci sunt două teze, proful cel mai mare în grad devine automat președintele lui, așa încât, Poirier fiind cel mai galonat, el a fost președinte. La ora exactă eram fiecare la locurile noastre, comisia s-a ridicat în picioare, după ei eu, apoi și cei din sală, șeful declară că dezbateră era deschisă, mă prezintă publicului cu niște înțepături, aproape insulte, după care mi se dă cuvântul să prezint tema tezei complimentare, deci Xenopol. Eu pregătisem două prezentări: una „bună” și una „rea”, zicându-mi, o voi exprima pe cea care trebuie, după caz. Dacă m-a înțepat așa, am scos dosarul dur, unde încep astfel: „Cultura occidentală a influențat Europa de Est și de Sud-Est și, deci și România. Filozofia istoriei lui Xenopol este cea care vine ca o ripostă, ca o replică, ca un refuz, dar mai ales ca o creație originală prin care influența este depășită, devenind ea această filozofie a lui Xenopol, izvor de inspirație pentru occidentali, îndeosebi pentru francezi...” Această frază a venit ca un bici pentru obrazul lui Poirier. R. Aron a zâmbit, căci a înțeles că eu sunt un om liber, un nesupus ordinei carteziene și cred că în acest moment l-am câștigat de partea mea. Discuția, după cele 20 de minute ale expunerii mele, a continuat cam trei ore, apoi am trecut, după pauză, la folclor. La începutul expunerii mele am pierdut vreo 10 auditori, căci aceștia crezuseră că e vorba de un filozof antic grec Xenofan sau poate Xenofon, dar văzând că e vorba de un filozof modern, au plecat... La folclor, nu mai eram iritat, Boutière a fost extrem de cumsecade, mi-a arătat unele traduceri de termeni (nume de plante), nu prea fericite, fiind de acord cu întreaga lucrare și încheind cam așa: „... cea dintâi operă importantă privind folclorul și mitologia românească într-o limbă occidentală, originală și completă...”. Dar, Dumézil era cel care putea spune ceva cu adevărat de seamă și, într-adevăr, el a arătat cu exemple din teza mea, că apropierea ce fac cu miturile grecești, latine, indiene, celtice sunt juste și că „am adus în domeniul vast al indo-europenisticii o nouă provincie, ignorată până acum și de care pe viitor ar trebui să se țină seamă...”. Roques a spus că știu bine franceza, dar că vorbesc rău românește și iar că ignor folclorul agrar. Aproape că nu i-am răspuns. La terminare, mai era în sală cam jumătate din auditorii de la început, pesemne că osteniseră și s-au dus la masă. Apoi, juriul s-a retras ca să delibereze, unde Poirier a propus să nu mi se dea nici o notă, însă Dumézil a zis că merit nota cea mai mare, iar până la urmă s-a căzut de acord ca să-mi dea nota mijlocie... Deci au revenit, iar ne-am sculat în picioare cu toții, momentul fiind acum, ca să zic așa, foarte solemn, iar președintele juriului a spus „Declarăm pe Domnul Octavian Buhociu Doctor de Stat al Universității noastre – exact: „de l'Université de Paris” – cu nota „cum laude”!” Se făcuse roșu ca un rac când a rostit fraza asta, căci era împotriva voinței lui. Lumea a aplaudat, unii m-au felicitat, apoi ne-am dus la un restaurant, unde de obicei se țin toasturile de către Doctori. Erau deja acolo doi doctori care sărbătoreau cu șampanie

succesul lor. Eu, mai modest am cerut o cafea... Era ceasul 20:30...

Cu o săptămână în urmă, știind că lucrul meu de paznic se termină, aranjase un alt „serviciu”, urma să fiu un fel de „ajutor de mecanic” la o firmă de reparații de automobile. Trebuia să fiu la atelier, la Vincennes, lângă Paris, la ora 6, luni 5 mai 1958. Acum lucram ca un muncitor, opt ore pe zi, urmând să dispun de toate avantajele, dar după o lună abia. Cum aveam nevoie de bani, aveam și niște datorii, dar mărunte, făcute pentru renotatul tezelor, nu puteam pierde o zi. Apoi pe ziua de 10 a lunii, plăteam chiria camerei... Aici am scuipat prima dată sânge de la efortul fizic, ba într-o zi mi-a curs și pe nas. În schimb, mă împrietenisem cu lucrătorii, încât seara, mă conduceau până la metrou. Dar în iulie eram deja la o altă firmă, care repara mașini de imprimat de un tip foarte special, numit „Very-taper”, fabricate în SUA, firma le vindea în Franța și le repara. Aici eram „mehanic de precizie”, mai bine plătit, lucrul era foarte delicat, iar atelierul era pe rue Richelieu, la doi pași de Bibliothèque Nationale... Câteodată Basil Munteanu, alături de latinistul Neculai Herescu, mă așteptau seara, la ora 18, la ieșire, mergeam de beam o bere și mă întrebau dacă nu găsesc un loc și pentru ei... Situația era patetică... Dar dacă acceptam să mă fac francez avem undeva, la o Universitate franceză, o catedră; mă însuram cu o franțuzoaică și făceam cu ea copii francezi... Aș fi putut pleca în SUA, Universitatea din Chicago cere un om capabil care să întemeieze un Institut Sud-Est European. Nu m-am lăsat tentat, asta însemna muncă de o viață, după un tip, o tehnică ce nu-mi place. Am preferat, când s-a mai luminat puțin, să vin în Germania... Iată câteva date, câteva elemente de viață, de unde se vede cât este de greu să dai vieții un caracter. Niciodată n-am crezut că pot să ies din condiția mea de român, dar totdeauna am crezut că un român poate ajunge până la universalitate, după exemplul înaintașilor noștri. Noi facem cât putem și sperăm ca urmașii noștri să ducă flacăra mai departe.

Alăturat, e o fotografie a mea, din aprilie 1958, când ieșeam de la Sorbona, care e la dreapta mea, unde e cutia poștală, după o ultimă convocare la secretariatul Academiei de la Paris, poză făcută pe un fotograf ocazional. Vedeți că am în picioare sandale, așa umblam, căci mergeam mult pe jos, era gimnastica mea. La capul meu, pe poză, se vede „Zar”, cuvântul întreg trebuie să fie „Bazar”, acolo e restaurantul unde se onorează Doctorii cu șampanie și unde eu am băut o cafea cu prietenii mei, toți săraci. Dar știu c-am dormit în noaptea aceea bine...”

* * *

La 11 septembrie 1978, la Bochum, în vârstă de 59 de ani, având alături pe soția sa Matilde și pe copiii lor Ileana și Constantin, după timp de suferință și-a luat rămas bun de la luptele și bucuriile care i-au umplut viața. Matilde a respectat dorința trecută în testamentul soțului ei de a fi adus spre veșnică odihnă alături de părinți...

Astfel, conform tradiției locului și a dorinței sale, a fost îmbrăcat în strai național și a traversat satul copilăriei în căruța trasă de două perechi de boi.

Casa lor a fost o casă europeană: cu Matilde la început vorbea franțuzește; cu copiii el vorbea românește, iar ea, nemțește. Cu timpul și Matilde a învățat limba română. Dar ultima casă, este cea de acasă, lângă moși și strămoși.

Februarie, 2006, Piatra Neamț

Mircea Colosenco

EMIL BOTTA – TRAGICUL ILUMINAT

(Adjud, 17 septembrie 1911 – 24 iulie 1977, București)

Fiu al meleagurilor băcăuane, Emil Botta – frate mai mic al renașcentistului Dan Botta, la rândul său poet, dar și actor tragic, este una dintre distinsese personalități ale spiritualității române.

Absolvent al Conservatorului de Artă Dramatică din București în anul 1932, devine actor de prestigiu al primei noastre scene, Teatrul Național din Capitală, pe care creează roluri memorabile din dramaturgia română și universală. Are și filmografie bogată: *Se aprind făcliile* (1939), *Bijuteriile de familie* (1957), *Viața nu iartă* (1958), *Când primăvara e fierbinte* (1960), *Poveste sentimentală* (1961), *S-a furat o bombă* (1961), *Pași spre lună* (1963), *Pădurea spânzuraților* (1964), *Șah la rege* (1965), *De-aș fi... Harap-Alb* (1965), *Răscoala* (1965), *Beatrice* (1965), *Dacii* (1966), *Faust XX* (1966), *Subteranul* (1967), *Columna* (1968), *Reconstituirea* (1969), *Dincolo de nisipuri* (1973), *Mastodontul* (1975), *Premiera* (1976), „pe ecran ca și pe scenă, interpretează personaje dominate de sfâșieri lăuntrice, pendulând între morbid și iluminare” (Cristina Corcioveanu, Bujor T. Rîpeanu, 1996).

A fost, totodată, prozator și publicist, inclusiv de teatru și film. Ca poet debutează în revista liliput a lui Tudor Arghezi *Bilete de papagal* (1929), după care scoate volumele de versuri: *Întunecatul april* (1937), *Pe-o gură de rai* (1943), *Versuri* (1971, cu ciclul inedit *Vineri*), *Un dor fără sațiu* (1976). Referințe critice favorabile sunt datorate lui Pompiliu Constantinescu, Vladimir Streinu, Al. Piru, Ion Negoitescu și mulți alții.

Printre prietenii apropiați, s-au numărat Arșavir Acterian, Barbu Brezianu, dar și Al. Alexianu (1914-1974), un profund erudit în istoria feudală română și un fin exeget al artei poetice și plastice naționale, care, în semn de prețuire, a primit în dar un exemplar al cărții „*Întunecatul april*”, cu o dedicație autografă a autorului (rămasă inedită):

*Lui Puiu Alexianu
prietenul foarte drag
și căruia Dumnezeu i-a dat
atâtea daruri – dar cel
mai frumos dar e nevastă-sa!
Prea delicata și grațioasa Cici!
Făcătoarea de minuni,
Stăpâna casei de păpuși!
Aceste pagini peste care
mă aplec cu nostalgie
Dragoste și numai dragoste
Emil Botta*

Textul, parțial criptic, ne-a fost dezlegat cu nonșalanță și distincție de d-na Florica Alexianu, „grațioasa Cici”, cum era numită, în familie și de cunoscuții apropiați, soția istoricului medievist:

- „M-am căsătorit în Constanța, de unde sunt originară, cu Al. Alexianu – Puiu, cum îi spuneau intimii -, în Sâmbăta Floriilor, la 28 aprilie 1945, la câteva zile după venirea lui de pe front și cu alte câteva înainte de încheierea războiului. Eu aveam 16 ani, iar el 31. Apoi, ne-am stabilit în casa lui părintească din București de lângă Grădina Icoanei, veche de peste două veacuri. Dintre prieteni, cel ce ne-a trecut primul pragul casei a fost Arșavir Acterian. Printre altele au vorbim despre revenirea lui Puiu, ca redactor, la „Enciclopedia României”, condusă de Dan Botta, instituție care își avea sediul pe Bulevardul Carol, vis-a-vis de Biserica Armenească, în același imobil în care locuiau frații Botta cu mama lor. Uneori, seara, când îl întâlneam pe Emil Botta, acesta ne oferea bilete de favoare la spectacolele în care juca, dar și la cele pe care ni le recomanda.

Într-o zi, am dat cu ochii peste o păpușă care, deși stătea de multă vreme în biblioteca din casă, n-o zărisem. Am luat-o, am spălat-o, dar nu mi-a mai plăcut cum arăta. Atunci, mi-am propus să fac alta, apucându-mă de lucru, după ce am studiat-o. Fiind reușită, admirată de cei din jur, am fost îndemnată să mai fac altele. Astfel, am ajuns la Biblioteca Academiei să studiez istorii ale costumului european,

albumes, stampe etc., realizând păpuși unice, în costume unice și culori diverse cu scene de familie ori de Crăciun, cu Moșul având sacul cu daruri, pom de iarnă, ceată de copii ș.a. Văzându-mi-le Jenica Donescu, cumnata lui Vladimir Donescu, care a condus revista „Vremea”, mi-a cerut câteva dintre cele mai bune pentru a le expune în vitrina magazinului „Nastratin” al Doneștilor, situat peste drum de restaurantul „Cina”, unde s-a aflat un timp grădina, „Boema” a Teatrului de Estradă „Constantin Tănase”.

Emil Botta a cumpărat un asemenea compozit, având pomul verde, flori roșii, sub pom o prințesă din secolul al XV-lea, în față un cavaler cu sabie, platoșă, stând în genunchi, oferind flori. I-a plăcut, a cumpărat, dar n-a întrebat cine-i autorul. Ulterior, acasă la noi a descoperit pe autoarea păpușilor și de ce acestea se numeau „Cici”. Prin el am obținut de la atelierele de croitorie ale Teatrului Național catifele, pânzeturi, ațe etc.

Am încetat confecționarea păpușilor în 1948.

Din acei ani datează și dedicația lui Emil Botta.”

Emil Botta și-a asumat un destin tragic, redat inexorabil în poezie și pe scenă, în viața de toate zilele, într-o visare rafinată.

Acel „eu însumi”

Spusu-mi-a odată moartea
că sînt cel mai nebun paj al ei.
- Față de cenușă, omule,
nu e un supliciu să fii holtei?

- Oh! Doamne, ce tumbe am făcut
pe colina pernelor moi.
Și salve de răsete, și vivat, și ura,
și eu însumi de-a dura.

Dar un fum de piatră
și un vînt de granit
ca un val șăgalnic
m-au învăluit.

Din vol. *Întunecatul april*.

Olga Rusu

Vasile Pogor-fiul

(1833–1906)

La 20 martie s-au împlinit 100 de ani de la dispariția fizică a scriitorului, traducătorului, omului politic Vasile V. Pogor, unul din întemeietorii societății „Junimea”, cel care a înviat cu glumele sale malițioase, întâlnirile junimiștilor din propria-i casă.

„Sufletul Junimii” – cum l-a numit V.I. Cataramă -, s-a născut la Iași, pe una din ulițele Muntenimei de mijloc, fosta stradă Coroi, ce astăzi îi poartă numele, la **20 august 1833** (actul de naștere nemaexistând data aceasta e prezentată de **Dicționarul Junimii**; 1834 – după Dan Mănuță), pe proprietatea care, începând din 1776, aparținuse pitarului Ioniță Cerchez, de neam vechi, moștenită de nepoata acestuia, Zoe, nevasta vornicului Vasile Pogor, tatăl junimistului, cunoscut după 1830 ca figură literară: traduce **Henriada** lui Voltaire, ce va apare în 1838 la Tipografia lui Eliade la București, fiind și unul din primii poeți ai ruinelor, care scrie și satire politico-sociale.

Fiul acestuia va învăța la Iași, la pensionul Malgouverné, după care, împreună cu Miculescu, Porfiriu, Heraclide, Veisa și fostul lor profesor Malgouverné, va pleca, în 1849, la Paris, unde-și face studiile juridice. Moartea tatălui, în 1857, îi întrerupe șederea în străinătate. Revenit la Iași, intră-n slujba statului ca membru al Tribunalului din Iași, apoi, din 1859, ca membru la Curtea de Apel. Este și perioada când va debuta cu traduceri la „Ateneul român”, scrie poezii, plănuia alte proiecte în teatru, nuvelistică (nerealizate, însă), înființarea unui periodic de literatură, științe, artă. La sfârșitul anului 1865, când are loc întemeierea Societății Junimea, „o adunare privată de iubitori ai literaturii și ai științei”, cum o numea Titu Maiorescu, Vasile V. Pogor va fi „unul din cei cinci fondatori stâlpi și gazdă a Junimii” – așa cum consemna Iacob Negruzzi în același **Dicționar al Junimii**. El a fost păstrătorul **Dosarului curiozităților contimporane**, înființat în 1867, în care apăreau pasaje din scrierile tipărite, multe din ele și ale scriitorilor junimiști, care dobândeau onoarea de a fi incluse, o prostie de rând neajungând, ci doar una extraordinară -, dosarul cuprinzând aberațiile din presa vremii. Paternitatea devizei societății, celebră și elocventă „*Entre qui veut, reste qui peut!*” („Intră cine vrea, rămâne cine poate!”) îi aparține tot lui Vasile Pogor, ca și inițiativa unei tipografii a Junimii, în asociere cu Dimitrie Cozadini, vecinul său de peste drum, unionist și rudă cu A.I. Cuza; nerentând, decide vinderea ei la 6 oct. 1871 lui H. Goldner, cu un preț neînsemnat, dar cu obligația cumpărătorului de a tipări tot ce-i va da Iacob Negruzzi din partea Societății „Junimea”. Pentru „Aniversările” Societății Junimea, Pogor a cumpărat o „talancă” de adunat „boii” la masă, gest care nu a stârnit supărarea junimiștilor, așa cum era acceptată și „zeflemeaua” junimistă, Pogor aducând în ședințele Junimii verva sa ineputabilă, fantezia sa bogată și inteligența sa caustică, împotrivindu-se vehement organizării societății pe bază de statute, fiind de părere că nici o regulă nu poate înlocui delicia capriciului, cum relatea Iacob Negruzzi în **Amintiri din „Junimea”**, în 1922, la p.47.

Radu Suțu în **Iașii de odinioară** consemna: „*Era o figură măreață a Iașilor, o figură pe care s-o cauți astăzi cu multă trudă și n-o s-o găsești. Era o podoabă a elitei inteligente a Iașilor, unde a strălucit acea pleiadă de tineri care a făcut*

odinioară fala acestei a doua capitale a României.” G. Panu nota în **Amintiri de la „Junimea” din Iași**: „*Pogor era tipul omului de spirit, spirit natural fără pretenție și fără tendință. La Pogor, spiritul izbucnea în mod brusc, dintr-un izvor absolut curat.*” Junimiștii acceptau toate glumele lui Pogor, intuind, dincolo de ele, un pur exercițiu al spiritului. Aceluiași spirit boem, dus până dincolo de limite uneori, i se datorește și refuzul lui Pogor de a auzi la „Junimea” altfel de discuții decât cele referitoare la cultură și artă, întrerupând orice conversație pe teme de actualitate politică cu strigătul vehement: „**Străine Junimii**”, însoțit câteodată și de o pernă țintuită amical spre capul celui care încălca regula.

G. Ibrăileanu sublinia în **Note și impresii**, în 1920, contribuția lui Vasile Pogor, alături de P.P. Carp la ascuțirea spiritului critic al „Junimii”.

„*Autorul tuturor propunerilor nerealizabile și a trei părți din porecle și ziceri*”, „*capul cel mai fantastic în teorie*”, cum nota Iacob Negruzzi, era poreclit de junimiști, **Biblioteca contemporană** (vezi G. Panu), căci aproape întreaga sa energie se epuiza în favoarea cărților (uneori în trei zile îi soseau de la Paris ultimele apariții), unii junimiști spunând despre el că este omul ultimei cărți citite. Un portret bine conturat al lui ni-l lasă în **Boabe de mărgean**, în 1922, Ana Conta-Kernbach: „*Cu mersul mărunț și săltător, cu mâinile în buzunar, zâmbet malițios, privirea piezișă, barbișonul mefistofelic și pălăria veșnic pusă strâmb... Chip de epigramist veninos și de ștrengar cinic – și Pogor n-a fost nici una nici alta. A făcut literatură și politică dar tot în diletanțe. Singura lui patimă a fost cetitul. Citea tot ce-i cădea în mână. Ziua, noaptea, sănătos, bolnav, Pogor citea [...] a admirat mai mult belșugul gândirii decât finețea ei, care a cerut literaturii linii precise și frază largă, nu observații migăloase, icoane viu colorate, și nici cizelare mărunță. Mentalitatea lui Pogor este produsul clasicismului, dar este și caracteristic românească [...] Pogor admira pe Schopenhauer din adâncimea unui larg optimism și aducea jertfe Nirvanei tot cu pahare pline și cu mese îmbelșugate*”.

Casa sa „*cu ferestre luminate*”, „*casă cu două rânduri, cuprinzătoare*”, cum este descrisă în **Actul de prețaluire** din 1858 (ea fusese construită de părinții săi, Zoe și Vasile, în 1850, așa cum este consemnat pe piatra de temelie descoperită în 1995 în timpul lucrărilor de restaurare), organizată ca Muzeu al Literaturii Române Iași din 26 decembrie 1972 a găzduit, în a doua jumătate a secolului trecut ședințele Societății literare *Junimea* fondată în 1863-1864 de către Titu Maiorescu, Vasile V. Pogor, Iacob Negruzzi, P. P. Carp și Th. G. Rosetti. În acest mediu s-au format scriitori, istorici, filozofi care au dăruit literaturii și culturii românești opere de o excepțională însemnatate; în această casă au citit din creațiile lor: Eminescu (care a și fost găzduit de Pogor, în 1874, câteva luni), Caragiale, Creangă, Alecsandri, Slavici, Maiorescu, Conta, Xenopol, Lambrior și mulți alții; tot aici, sub îndrumarea lui Titu Maiorescu se pregăteau materialele ce urmau să se publice în revista „Convorbiri literare”, prestigioasă publicație care-și începe activitatea din 1 martie 1867.

Credem că portretului lui V. Pogor trebuie să-i adăugăm încă două laturi: - dragostea sa pentru pictură; în timpul liber

picta, realizând un atelier de pictură împreună cu N. Gane, Al. Ghica, Teodor Bucliu, P. Verussi și alții (1875). Astăzi, tradiția se continuă; în Galeriile de artă „Pod Pogor-fiul” de la Casa Pogor au loc vernisaje ale expozițiilor de artă plastică. În cadrul „Prelecțiilor Junimii” la care a participat chiar de la inaugurarea lor, a susținut teme ca: **Înrăurirea revoluției franceze asupra ideilor moderne, Enciclopedia franceză din secolul al XVIII-lea** (Voltaire, Rousseau, Montesquieu), **Dramele lui Shakespeare**, ciclul de conferințe **Cărțile omenirii**, despre **Monoteism** și altele. Interesante, așa cum sunt rezumate în presa vremii, așa cum interesante sunt și cele aproape 2000 de aforisme notate, începând din 1859, într-un voluminos caiet, până la sfârșitul vieții, între care notăm: „*Nu este om mai deșart decât cel plin de sine însuși*”.

În ceea ce privește opera sa, preluând de la tatăl său preferința pentru satiră, a cultivat-o, cum de altfel scrie și meditații, nuvele, un „Cântecel comic”, plin de ironii la adresa boierimii provinciale. Traduce **Faust**, de Goethe, în 1862, cu N. Skelitti (cea dintâi în literatura română), fiind primul traducător român al lui Baudelaire și E.A. Poe. „*Lipsit de aroganță, de vanitate literară sau măcar de orgoliul aristocratic pe care s-ar fi putut bizui, Vasile Pogor a trăit ca un sacerdot al spiritului, împins uneori până la ascetism*”, cum consemna V. I. Cataramă.

Nu putem să nu subliniem faptul că, alături de alți junimiști, V. Pogor a făcut politică în organizația condusă de Carp și Maiorescu (membru al Constituantei, deputat de Iași, vicepreședinte al Camerei, prefect al Județului Iași, scurt timp ministru al Instrucțiunii Publice, primar al Iașilor în 1880-1881, 1888-1890, 1892-1894, în această din urmă ipostază fiind un bun organizator și cu multiple inițiative în domeniul administrației locale și în domeniul culturii (preocuparea pentru construirea noii clădiri a Teatrului

Național, a abatorului și a băii comunale, a alimentării cu apă a orașului; la acestea se adaugă contribuția sa la ridicarea statuilor lui Miron Costin și V. Alecsandri, a bustului lui Grigore Ghica Vodă și a cenotafului acestuia în Beilicul Iașilor, construirea a 10 noi localuri de școli primare).

Figura junimistului Vasile Pogor i-a inspirat pe artiștii plastici, galeriile primarilor din Palatul Roznovanu – Primăria municipiului Iași beneficiind de un portret al lui realizat de Dan Hatmanu, iar cea de la Muzeul „N. Gane” de unul al pictorului Traian Mocanu, așa cum bustului din 1943, realizat de Mihai Onofrei, ce străjuiește la intrarea în Muzeul Literaturii Române din Iași – Casa „Vasile Pogor”, i s-a alăturat altul, la „Sărbătorile Iașilor”, în 1994, realizat de Ioan Buzdugan, ce te întâmpină la intrarea în Primăria ieșeană, mormântului lui Vasile Pogor din Cimitirul „Eternitatea” din Iași, adăugându-i-se, alături de piatra de granit și gardului metalic, prin grija Muzeului Literaturii Române Iași, medalionul în bronz realizat de sculptorul Dan Covătaru.

Pe strada V. Pogor din Iași, la numărul 4, vă așteaptă casa, cât de curând în straie noi, renovată și restaurată, a acestui **Socrate al Junimii**, apreciată de-a lungul timpului de cei care i-au trecut pragul: „*Sunt fericit că am urcat scara de lemn sonor al literaturii române clasice, altar al nostru, urmași îndepărtați și înfiorați de emoții*” (N. Breban), „*Casa Pogor este locul în care Miorița a devenit Odă în metru antic*” (Nichita Stănescu), „*O adâncă închinare marilor scriitori ai Moldovei și dragostei pioase pe care Moldova le-o poartă*” (Ana Blandiana, Romulus Rusan), „*Mi-a plăcut mult Casa Pogor, muzeul Junimii și al Iașului. Apreciez caracterul său discret, intim*” (Al. Piru), „*...mă plec sfios în fața marilor umbre cărora trebuie să le mulțumim veșnic*” (Ion Caramitru).

Gheorghe Clapa

Debutul publicistic al lui Alexandru Vlahuță

Epigon al lui Mihai Eminescu, Alexandru Vlahuță (1858-1919) era mai degrabă un gazetar care răspundea nevoii de atitudine a publicului. Opera lui e mai mult un reportaj scris curat, un album de „icoane șterse”, de „file rupte”, de impresii luate „din goana vieții”. A și formulat o estetică a instantaneului... Vlahuță e prozaic, jurnalistic. În acești primi ani (n.n. 1879-1883) începe să se afirme pasiunea jurnalistică care a fost, așa cum arăta G. Călinescu, caracteristica dominantă a personalității lui Alexandru Vlahuță.

Al. Vlahuță debutează cu articolul *Banul* în gazeta târgovișteană „Dâmbovița” la 18 noiembrie 1879, care va fi repărit în primul număr al ziarului „Armonia”¹, alături de un alt articol *Paralela*, sub semnătura A.V. Aici s-a desfășurat o vie activitate intelectuală, reprezentată prin I. Eliade Rădulescu, Grigore Alecsandrescu, Vasile Cârlova, Ioan Al. Brătescu-Voinești. Pe parcursul întregii sale activități publicistice și literare nu va uita tipul arivistului setos de înavușire, dovadă articolul *Banul* cu motto-ul din Ovidiu: *Effodiuntur opes, irritamente malorum*: Nefericirea omului a survenit, după părerea lui Vlahuță, de la descoperirea metalului prețios. Mesajul umanitarist, prin care sunt lovite prejudecățile, e preludiul întregii activități publicistice și de prozator a lui Vlahuță. Din perioada târgovișteană scriitorul

face o încercare de corectiv a psihologiei curente.

Săptămânalul „Armonia”² la care Vlahuță își făcuse ucenicia se publică de la 24 mai 1881 până la 8 decembrie 1883³. La început apare sub direcția lui C. Alessandrescu (până la nr.13, deși pe frontispiciul gazetei figurează ca director până la nr.26 inclusiv) până la 27 septembrie 1881⁴, când conducerea e preluată de „un comitet” alcătuit din „șase membri”: „D-nii Iovițiu și Christescu doctori, D-nu Al. Penescu avocat, D-nu Const. I. Nicolaescu, C. Alessandrescu și Al. Vlahuți profesori”. Ziarul continuă a fi redactat aproape exclusiv de ultimii trei, primii figurând ca mecenai⁵. Vlahuță colaborează de la primul număr cu două articole și o poezie, semnate A.V. Se pare că a contribuit și la articolul-program *Către cetitori*, care trasează linia periodicului. Cu unele invective la adresa ziarelor cu „program”, care în genere dezamăgesc publicul, „Armonia” pretinde că nu are nici unul. Totuși declară: „Suntem membri din marea familie a noiei generațiuni pe a cărei bandieră stă cu litere de aur mândrul cuvânt **Progresul!**”

Vedem împrejurul nostru eternii nori ai regresului cari cu înverșunare opresc razele luminei binefăcătoare ale culturii moderne; și gândind la trecut ne întristăm, prezentul ne amărește, viitorul ne sperie.

Spre a ieși din această situațiune, un singur remediu ni se prezintă: **Lupta!**

Și lupta în asemenea împrejurări nu poate fi decât pe arena publicității”.

În programul de „luptă pentru progres” pe care și-l atribuie, ziarul își impune „sinceritate” și oarecare neutralitate:

„Nu aparținem și nu reprezentăm nici un grup politic sau vreun partid. Nu avem șefi, nici comandanți, suntem numai luptători și nu ne conducem decât de ideile noastre independente”. Periodicul promite numai „politica locală”, „respectul familiei” și un limbaj de vorbe „cuvincioase și imparțiale”. Totuși se spune că va „denunța” funcționari „abuzivi” și se vor elogia cei „probi”. Printre altele, redactorii ziarului declară: „Vom cere încurajarea agriculturii, vom lupta pentru progresul școlii... și celorlalte instituțiuni menite a contribui la dezvoltarea poporului”. Apoi gazeta își atribuie și un rol educativ: „Ziarul nostru va trata totdeauna și literatură, știință și pedagogie”.

Acest program îl vom regăsi în cuvinte mai puțin retorice în Dacia, adaptat literaturii în „Vieța” și „Lamura”, în parte și la „Sămănătorul”. Este programul permanent al lui Vlahuță. În primul număr al ziarului el publică poezia *Lutul gânditor*⁶. Afară de *Banul*, în același număr, prezintă cititorilor și poemul în proză *Paralela* exprimând pendularea vieții între mahnire și bucurie. În acest poem romantic sunt două imagini antagonice ale vieții din care clișeele perimate nu lipsesc, iar tonul e declamator.

*Un Fănuță*⁷ este următoarea colaborare în proză semnată de A.V. Este un portret în maniera pamfletară – într-un sens pe linia „caracterurilor” lui Matei Milu, B.P. Mumuleanu sau Antioh Cantemir popularizat de traducerile lui Donici – nelipsit de calități, în tăioasă caricare a personajului luat din „societatea” burgheză târgovișteană. Imaginea fizică și mai ales morală a lui Fănuță e reușită. Debutul de pamflet al lui Vlahuță a avut consecințe grave pentru autor. Numărul următor al „Armoniei”⁸ relatează că foiletonul „studiu portret”, publicat de „junele și simpaticul nostru colaborator d-l A.V.” a dat loc la „împrejurări pe care le regretăm din suflet”. Acest conflict avut cu *Fănuță* i-a creat lui Vlahuță dușmani printre rudele și prietenii lui N.S. (n.n. funcționar la prefectură mai deloc cunoscut lui A.V. nu știm prin ce apropieri între costumul și aventurile lui *Fănuță*, crezându-se descris în articolul menționat). Nu-i exclus ca funcționarul caricat să fi fost susținut chiar de C. Fussea, în orice caz raporturile dintre acest potentat târgoviștean și „Armonia” suferă o modificare, care e posibil să nu fie întâmplătoare. Până la apariția „portretului” lui Vlahuță, C. Fussea a fost printre colaboratorii de frunte ai ziarului⁹. După 20 august 1881 nu numai că nu colaborează, dar este atacat în articole¹⁰, și în poezia lui Vlahuță¹¹. „Armonia” arată că-i „greșită” „linia de purtare a d-lui N.S.” față de Vlahuță, iar scriitorul la rândul lui dădu în judecată pe agresor. Pierde procesul, pentru că avocatul prototipului lui *Fănuță* a argumentat că „martorii propuși declarau toți că nu avuseseră loc lovituri, că era deci numai tentativă de delict, adică un ce nepedepsit de lege”. Sentința de achitare a lui N.S., „Armonia” o socoate ilegală¹².

*O masă de stors*¹³ e prezentată de către Vlahuță cu mai puțină culoare decât *Fănuță*. Societatea târgovișteană își petrece timpul jucând cărți.

Articolul *Limba română în școala noastră* îl prezintă pe Vlahuță ca fiind preocupat de unele chestiuni de metodă pedagogică. Copilul trebuie astfel educat ca să aibă noțiuni exacte pentru cuvinte. Recomandă gramatica profesorului său

din Bârlad, Ștefan Neagoe, pe care îl consideră „om erudit și plin de bun simț”. Vlahuță, ale cărui scrieri nu au contingentă cu folclorul, în 1883, prețuia literatura populară. Elogiul folclorului Vlahuță îl face, de atunci, într-un ton de care va uza în *Din trecutul nostru* și *România pitorească*. Școlarul trebuie să fie deprins „să iubească și să prețuiască poveștile, doinile, urăturile, cântecele și zicătorile pline de tâlc ale istețului nostru popor. Acolo va descoperi acea frumusețe ademenitoare și plină de farmec a gândirilor ce izvorăsc, firesc și slobod, din adâncul simțirii omenești. Acolo va găsi inima neprefăcută și pururea duioasă a poporului nostru, acolo eterna icoană, în care sufletul românului se arată aici mahnit și tânguitor, aici voios și zglobiu, aici viteaz și disprețuitor de moarte”.

Al. Vlahuță se ridică împotriva curentului latinist în filologie și recomandă celor din corpul didactic să insuflă elevului respectul „marilor” înaintași: „îngenunche-l în fața lui Negri, Lazăr, Eliade, Alecsandri”. Insistă asupra funcțiunii sacerdotale a profesorului: „fii preot în toată puterea cuvântului”, cu misiunea de a inocula „cultul adevărului, binelui și frumosului”.

La „Armonia” începe să-și contureze unele păreri despre literatură. Este vorba de studiul despre Alexandru Depărățeanu, pe care N. Iorga îl apreciază mult, dar îl credea, eronat, apărut pentru prima dată în „Familia” din 1885¹⁵, unde n-a fost decât publicat pentru a doua oară de Vlahuță. El este printre primii care atrage atenția asupra poetului mort în 1865¹⁶. Considerând că versurile din *Doruri și amoruri* au importanță, Vlahuță crede că „Depărățeanu n-a fost un om de rând, și cartea lui merită ceva mai mult decât soarta de a fi mâncată de molii”. După Vlahuță „lucferi ca Eliade și Bolintineanu-ți îngăduie foarte bine să vezi, fără telescop, strălucirea vie ce izvorăște din aștri ca Nicoleanu și Depărățeanu”. Consideră că în *Doruri și amoruri* „palpită un geniu în crisalidă”. E destul de sugestivă dar exagerată, chiar bombastică, imaginea pe care Vlahuță i-o dă inegalității lui Depărățeanu. Folosind o metodă critică impresionistă Vlahuță exemplifică trecerea de la seninătate la tumult prin *Nihil novi sub sole*, din care reproduce trei strofe mai realizate. Ultima din ele conține aluzii la situația socială de atunci.

Pe Al. Vlahuță îl înduioșează poezia *Mama*, pe care o consideră „bucăți de cristal”. Menționează *Hora* și *O sărutare din vechime*, oprindu-se la *Demolițiuni*, poezie în care apreciază realismul imaginilor vizuale, dar și „meditațiile” care îl copleșesc pe Depărățeanu în căutare să reconstituie păcatele săvârșite în acest castel. El încheie: „Bucata întregă, scrisă cu o vervă puternică și nervoasă, e de o frumusețe caracteristică și de o maiestate impunătoare”.

Pelegrinul lui Depărățeanu este comparat cu *Scrisoarea I* a lui Eminescu, care pare a nu fi străină de *Eclesiast*. Al. Vlahuță constată cu justețe: „Eminescu, nici vorbă, e cu mult superior lui Depărățeanu”. Vlahuță are considerație pentru poezia *În fine*, în care găsește că „aluzia” la „scânțea ce scapără de cremene” e posibil să fie „împrumutată” de la Lessing. Astfel de judecăți în legătură cu opera lui Depărățeanu sunt un prilej pentru Vlahuță de a afirma prioritatea ideii în concepția unei poezii. Vlahuță nu înțelege crearea intempestivă a poeziei socotind producerea ei ca un act rațional, logic, conștient. O astfel de privire asupra liricii duce inevitabil la un oarecare formalism prin abstracțiune. O poezie ar fi ca o problemă de algebră a cărei rezolvare merge spre o lentă elucidare.

Respingând latinismele exagerate și unele nebulozități, Vlahuță observă pe alocuri „limba stricată” a poetului „construcția hăită”. După a patra strofă din *Vara la țară*, Vlahuță constată că idila lunecă, „într-o harababură de idei

vitrige” și îl irită lipsa de contur și precizie. În latinizarea care vine după domnia fanarioșilor, Vlahuță vede o evadare din „suflarea stricată și molipsitoare a grecilor” și o consideră „esces de zel – foarte firesc și foarte plausibil”.

Alexandru Vlahuță crede că poetul căruia îi consacră acest studiu nu s-a realizat deplin din cauza morții premature. În concluziile asupra lui Depărățeanu, al cărui teatru nu-l studiază, Vlahuță îi găsește, în poezii, merite mai ales intelectuale, nu și poetice propriu-zise. Îl consideră un rebel care „scuipă sarcasmul în marele obraz al lumii”, „satira e caracterul predominant ce tresaltă din toate poeziile lui”. Găsește „ceva blasat în el” și că suportă „înfrăurirea educației franceze”; îi apreciază spiritul de independență. N-a fost „ahtiat după onoruri” și era modest. Încheind articolul, are unele juste invective în contra naturaliştilor care pretextează realismul. Pe aceștia îi opune realismului decent al lui Depărățeanu. Studiul despre Depărățeanu este cel mai bun articol critic al lui Vlahuță. Lăsând la o parte unele exagerări de amănunt, Vlahuță avea dreptate să constate că Depărățeanu nu-i un poet de neglijat și că opera lui este inegală.

Al. Vlahuță semnează la „Armonia” și un număr de 21 poezii¹⁷. Cea mai mare parte din ele au fost reproduse chiar de autor în „Convorbiri literare” și în volumul lui de versuri. Posibil ca și printre articolele nesemnate în „Armonia” să fie unele ale lui Vlahuță. Identificarea lor ar fi dificilă dat fiind că scriitorul nu avea un stil personal. Ideile generale ale „Armoniei” sunt în concordanță cu ale lui Vlahuță. Gazeta are un aer moralizator și de apărare a intereselor țărănimii și a culturii, așa cum a promis. Se abate, într-o măsură, de la programul fixat în primul număr, fiind mai puțin imparțială și amestecându-se în viața politică a Târgoviștei. Partea literară e aproape inexistentă¹⁸, și a trecut neobservată de opinia publică de atunci¹⁹.

Evocând debuturile sale, ținem să subliniem că Alexandru Vlahuță a fost în primul rând un publicist și valoarea lui de publicist o depășește pe cea de scriitor. Articolele lui au stimulat la sfârșitul secolului al XIX-lea, la ridicarea presei până la limitele literaturii într-o epocă în care jurnalistică lunea spre degradare. Vlahuță a contribuit la stabilirea, în conștiința publică, a respectului pentru scriitor și la cimentarea unei solidarități profesionale a mănuiitorilor de slove. A avut și intuiția unor valori, a lui Mihai Eminescu, a lui I.L. Caragiale și B.Șt. Delavrancea.

Note:

1. „Armonia”, anul I, nr.1 din 24 mai 1881, p.3-4.
2. Periodicul târgoviștean și programul lui sunt salutate de presa bucureșteană: „Timpul”, anul VI, nr.114 din 28 mai 1881, p.2; „Binele public”, anul III, nr.139 (639) din 29 mai 1881, p.2 ș.a.
3. În total 121 numere, după aceasta societatea „Progresul”, care îl scotea, îl înlocuiește cu ziarul „Unirea, «Foaia societății „Progresul” din Târgoviște», „Armonia”, anul III, nr.25 (121) din 8 decembrie 1883, p.1. Vlahuță își încetează colaborarea cu mult înainte de această transformare.
4. „Armonia”, anul I, nr.13 din 27 septembrie 1881.
5. În anunț se spune că întocmirea comitetului are ca scop: „a întemeia și statornici existența acestui ziar cât și pentru a-i da un caracter vrednic de chemarea lui, printre altele membrii lui trebuind „să susțină și să-l cârmuiască materialicește și moralicește”. Tot C. Alessandrescu îl conduce, dar împărțirea responsabilității, după cum se vede din cuprinsul ziarului, a fost necesită de polemica

purtată cu C. Fussea.

6. Retipărită mai târziu în „Convorbiri literare”, LII, 1920, p.577-578. În „Armonia, e dedicată lui I.N. (probabil Nicolaescu).
7. „Armonia”, anul I, nr.11 din 30 august 1881, p.1-2; Dacă sunt dubii în ceea ce privește că Vlahuță să fi urmărit lectura piesei, făcută de Caragiale, la Iași, în noiembrie 1878, cu prilejul sărbătoririi a celei de-a XV-a aniversări de la înființarea Junimii, *O noapte furtunoasă* se publică în „Convorbiri literare” în anii 1879-1880 (XIII, p.247 și urm.). Lectura piesei era proaspătă pe când Vlahuță colabora la „Armonia”.
8. „Armonia”, anul I, nr.12 din 20 septembrie 1881, p.1-2.
9. În nr.3 din 7 iunie 1881, C. Fussea trimite o scrisoare pe care redacția o publică „cu cea mai mare plăcere”. În nr.6 și 7 (din 28 iunie și 13 iulie) articolele de fond sunt semnate C.F. Aceleași inițiale semnează și un articol din nr.8 (26 iulie). În nr.9 (11 august 1881), C. Fussea semnează articolul *Legea drumurilor*.
10. A.V., *Scrisoarea unui bătrân* în „Armonia”, anul I, nr.42 din 2 mai 1882, p.3. Poezia lui Al. Vlahuță e datată: 1882 april. În numerele care urmează în articole nesemnate, Fussea e făcut: laș, mincinos, lipsit de cultură, prost, „iezuist” etc. (Vezi „Armonia”, anul I, nr.43 etc.). C. Alessandrescu publică *O scrisoare deschisă d-lui C. Fussea*, proprietarul responsabil al „Curierului – Târgoviștei” („Armonia”, anul I, nr.24 din 13 decembrie 1881), în care îl acuză de „injurii” și „calomnii”. Printre altele C. Fussea îl făcea pe Alessandrescu stipendiatul conservatorului Lahovari. Insultă și familia directorului „Armoniei”, iar pe el îl numea **zăpăcit, opăcit, pripășit**.
11. Faptul că primarul din Târgoviște e numit **Cârpitură** de către „Curierul” lui C. Fussea, irită „Armonia” care în articolul său de fond din 31 ianuarie 1882 găsește mai mult caracter la **Cârpitură** decât la C. Fussea.
12. „Armonia”, anul I, nr.13 din 27 septembrie 1881, p.21.
13. A.V., *Contur, O masă de stors*, în „Armonia”, anul I, nr.24 din 13 decembrie 1881.
14. „Armonia”, anul III, nr.113 din 6 octombrie 1883. Deoarece pagina lipsește din colecția gazetei, redăm ample citate făcute de I. Negoescu, *Începuturile culturale și literare ale lui Al. Vlahuță*, Târgoviște, 1940, p.10-14.
15. N. Iorga, *Istoria literaturii românești contemporane*, vol.I, București, 1934, p.543-546.
16. A. Vlahuță, *Depărățeanu*, în „Armonia”, anul III, nr.21(117), p.3-4 și nr.22(118), 2-4, 10 și 17 noiembrie 1883.
17. Din acestea, 11 au fost publicate și în „Convorbiri literare”, 5 în volumul de *Poezii*, București, 1887 (*Pe deal, Păcatul, Eri azi mâine, Luna și noaptea, Pe albumul d-nei E.S.*). Lista completă a poeziilor publicate în „Armonia” o dă I. Negoescu, *op.cit.*
18. Afară de Vlahuță au mai semnat câteva poezii I. Tomșa, M. Zamfirescu, C.D. Valerian, Alexandru I. Șonțu, Christescu, Ion N. Polyhroniade și neidentificării I.T. și Aurelian.
19. Afară de *Oda către Eliade*, a lui Vlahuță, reprodusă în altă parte, nu se știe dacă a mai fost retipărit ceva în alte periodice. În ce privește poeziile publicate pentru a doua oară în „Convorbiri literare”, erau oferite de Vlahuță ca inedite. „Binele public” (anul IV, nr.191(975), din 2-3 august 1882) reproduce după „Armonia” un scurt istoric al Târgoviștei. În afară de „Armonia” au mai existat în Târgoviște periodicele „Timpul”, „Telegraful”, „Românul” și „Binele public”.

Diana Stoica

Semne poetice. Valea în imaginarul poetic eminescian

Component al câmpului semantic *Pământ*, lexemul **vale** se înscrie în sfera imaginilor cu dispunere pe verticală, împreună cu **deal** și **munte**, cu care intră într-un izomorfism al privirii. Privirea provoacă ființa fie spre înalt, semn al transcenderii, fie spre adâncime, spre structuri arhetipale ce se constituie în voci ale primordialității, a acelei ipostaze a transcenderii fenomenalului.

Pe temeiul raportării la *adânc*, devenit substanță, materie, **valea** dezvoltă o coordonată fundamentală în modul de percepere a lumii la Eminescu. Pusă în legătură cu primordialitatea apei, a nașterii din adânc de apă, **valea** este sacră în imaginarul poetic eminescian: „*Lucească cer senin / Eternelor ape / Care din văi adânci / Se-nalță la maluri*” (O. I, 221).

Astfel, în planul semnificării, semnul poetic **vale** se definește în raport cu structurile imagistice cu care intră în relație, dezvoltând diferite ipostaze, sugestive în ilustrarea viziunii poetice eminesciene, raportate la temporalitatea mitică și istorică.

Valea – expresie a genezei

Cu mare frecvență în dezvoltarea ipostazei cosmogonice, imaginea **văii**, expresie a primordialului, a haosului cosmic, se constituie într-una din componentele genezei: „*De atunci și până astăzi colonii de lumi pierdute / Vin din sure văi de chaos pe cărări necunoscute / Și în roiuri luminoase izvorând din infinit, / Sunt atrase în viață de un dor nemărginit*” (O. I, 132). În sfera semnificațiilor poetice se instituie aici opoziția ființă/neființă, pusă sub semnul materiei imforme. Din aceeași perspectivă, **valea** devine, în creația eminesciană, sugestie a nesfârșitului cosmic în permanentă geneză: „*Și din a haosului văi, / Jur împrejur de sine, / Vedea ca-n ziua cea dentăi, / Cum izvorau lumine*” (O. I, 176) sau se constituie în imagine a spațiului pre-originar, convertit în forță recuperantă a esenței – Luceafărul, prin statutul său ontologic, e consubstanțial lumii cosmice: „*Îl sorb a chaosului văi / Dar izbucnea din ele, / Vedea ca-n ziua cea dentăi / Născând în cale-i stele*” (O. II, 434). Astfel, întruparea din materia originală este firească: „*În aer rumene vâpăi / Se-ntind pe lumea-ntreagă / Și din a haosului văi / Un mândru chip se-ncheagă*” (O.I,271), **văile haosului** reprezentând imaginea cosmosului nedefinit, organizat pe principiul **aerului**. Într-una din variante, Eminescu înlocuiește **haos** cu **vânturi**: „*Și din a vânturilor văi / Un tânăr se încheagă*” (O.II,425).

În diacronia poemului **Luceafărul**, materia primordială, ilustrată prin sintagma **văile chaosului** dezvoltă semnificații metaforice. Călătoria regresivă în timp creează, prin intermediul gerunziului *roind*, sugestia nașterii permanente a universului cosmic: „*Vedea ca-n ziua cea dentăi / Născând în cale-i stele / Roind pe-a chaosului văi / Sau izvorând din ele*” (O. II, 445) sau evocă viziunea

mișcării, sugerată prin asocierea unei acțiuni concrete imaginii abstracte a haosului primordial: „*Urind a chaosului văi / Sau izvorând din ele*” (O. II, 445).

În perspectivă mitologică, **valea** se constituie ca metaforă poetică a apariției și dispariției universului, într-o mișcare de rotație asociată în planul semnificării cu mișcarea de rotație a sferelor: „*Și timp și spațiu de-ar peri / În văi de întuneric / Ele din nou ar răsări / Ca să se-nvârtă sferic*” (O. II, 437), „*Pe când soarele un centru de lumină la mijloc / E atras pe nesimțite cu planeții la un loc / De-nsetatul gol al lumii de-ale chaosului văi / Și căzând în jos cu toții, se învârt ca-n ziua-ntâi*” (O.II,360). Definitorie în ilustrarea viziunii poetice eminesciene, din perspectivă cosmogonică, mișcarea sferică e circumscrisă armoniei muzicale, ca principiu de guvernare a lumii. Astfel, semnul poetic **vale** se definește ca spațiu al prăbușirii lumilor în neant în ipoteza pierderii dimensiunii creatoare a cântecului, adică a dimensiunii orfice: „*De-ar fi aruncat în chaos arfa-i de cântări înflată, / Toată lumea după dansa, de-al ei sunet atârnată, / Ar fi curs în văi eterne, lin și-ncet ar fi căzut*” (O. IV, 121).

Imaginea lumilor aflate într-o permanentă naștere și cădere din / în haosul cosmic, devine perceptibilă ființei umane, ipostază a artistului, care atinge desăvârșirea în momentul înțelegerii muzicii sferelor, devenită „cântec al durerii universale” (Ioana Em. Petrescu, *Eminescu. Modele cosmologice și viziune poetică*, Editura Minerva, București, 1978, p.78): „*Ca un maestru ce-asurzește în momentele supreme / Când prin sufletul lui trece dulcea muzică de sfere / Când el simte cum că lumea e atrasă de durere / Și încet se tot coboară pe-ale chaosului văi / Deși totul se-nvârtește ca și-n ziua cea dentăi* (O. II, 360) sau în ipostaza poetului orfic capabil să înțeleagă limbajul Lumii și semnele unei temporalități înscrise în dimensiunea mitică: „*Dar mai știi?... N-auzim noaptea armonia din pleiade? / Știm de nu trăim pe-o lume, ce pe nesimțite cade? / Oceanele-nfinirei o cântare-mi par c-ascult./ [...] / Poate că în văi de chaos ne-am pierdut demult...demult*” (O. IV, 121).

Valea – întemeietoare de lumi mitice

În poemul **Memento mori** lumile întemeiate orfic, așezate sub semnul primordialității apei „*O, lăsați să moi în ape oceanici a mea liră!*” (O. IV, 116) sunt guvernate de mit. În desfășurarea imaginii poetice, **valea** este văzută ca materie originală, circumscrisă temporalității mitice: „*Înserează și apune greul soare-n văi de mite*” (O. IV, 119); „*Chidron scaldă-n unda-i clară ierburi mari ș-apoi se pierde / În cetate ce-n văi doar me miticul Ierusalim*” (O. IV, 115).

În relație cu epitetul „aurie”, sugestie a unui cromatism care-i conferă atmosferei o lumină ireală – „*Zâna Dochia ... coboară-n văi aurie*” (O. IV, 127) – , semnul poetic **vale** creează o imagine mito-fantastică ce-i confirmă funcția mitică. Cu întemeiere în dimensiune mitică, lexemul **vale** contribuie la crearea decorului montan în care sălășluiește

Zîna Dochia, priveliști cu **munți** grandioși și **văi** abisale: „**Munți** se-naltă, **văi** coboară, râuri limpezesc sub soare, ... / Acolo Dochia are un palat din stânce sure” (O. IV, 123) sau sugerează, prin intermediul epitetului *nesfârșită*, întinderea nelimitată: „Iar o **vale** nesfârșită ca pustiile Saharei / [...] / E grădina luminată a palatului în munte” (O. IV, 125), creionându-se astfel imagini raportate unui timp și spațiu esențial.

În urma războiului dacic, transfigurat în dimensiune mitologică, imaginea Romei, asociată caracterului ascensional al muntelui - „El (Zamolxe) văzu capul lui Joe, cum lăpăș de soare-n **vale** / Vezi un vâr de munte negru scris cu raze triumfale” (O.IV,137) -, intră într-un echilibru antitetice cu imaginea dispariției Daciei din istorie, dar a salvării ei prin trecerea în dimensiunea mitică – *adâncul mării*, locul unde coboară Dacia alături de zeii Valhalei, intră în relație sinonimică cu sintagma **văi adânci**, expresie a genezei. „Durerea adâncă” a Daciei se transformă în durere cosmică trăită la nivelul elementelor, într-un soi de ritual mortuar: **mare**, „înfiorată de adânc ei durere, ... cânt-a Daciei cădere” (O.IV,137) reîntemeind-o, **cerul** asigură funcția sacră a clopotului al cărui sunet dezmarginăște **ecoul văilor**: „Ca un clopot clar albastru și stropit cu mii lumine / Cerul lumea o cuprinde cu sinistru-i mândru domn. // Amorțit el mișcă limba lui de tunet printre nouri, / Trezea, scăpărând printr-înșii, ale **văilor ecouri**” (O.IV,138), iar **stelele** plâng soarta Daciei, **văile de lacrimi** instituindu-se în expresie a plânsului existențial: „Iar în cârduri cuvioase stelele se mișcă-ncet, / [...] / A lor dulci și moi icoane / Împlu **văile de lacrimi**, de-un sclipit împrăștiat” (O.IV,138).

Aruncarea coroanei, simbolul puterii regale, în **văile adânci**, metaforă a elementului primordial **apă**, sugerează căderea civilizației dacice din istorie și reîntemeierea acesteia în mit: „În blăstămu-i mâna-i albă și uscată / El o scoate pe fereastră și coroana-ntunecată / De pe frunte o aruncă în abisul **văii adânci**” (O. IV, 140). Astfel, Decebal reiterează gestul lui Orfeu de a arunca arfa nu în haos, act ce ar fi determinat prăbușirea lumilor, ci în adânc de apă, de unde renaște Grecia în ipostază mitică: „De-ar fi aruncat în chaos arfa-i de cântări îmflată, / Toată lumea după dânsa, de-al ei sunet atârnată. Ar fi curs în **văi** eterne. / [...] / Dar el o zvârli în mare ... și d-eterna-i murmuire / O urmă ademenită toat-a Greciei gândire” (O. IV, 121).

Blestemul dacic, profeție a decadenței civilizației Romei, perceput la nivelul elementelor: „Și profetic glasul secolii pătrunde: / [...] / Și laude **valea-adâncă** și laud **stelele multe**” (O.IV,139), își află împlinire în **Odin și Poetul**: „Ah! ce-am dorit în ora morții mele, / Roma să guste pân-în fund paharul / Mizeriei și-a decăderii / [...] / Asta s-a împlinit...” (O.IV,105).

În poetica eminesciană, lumile mitice se întemeiază pe principiul orfic, convertit în limbaj poetic. Astfel, sintagma poetică **văi de vis** sugerează instituirea unei lumi mitice pe principiul armoniei muzicale: „În **văi de vis**, în codri plini de cânturi, / Atârnau arfe îngerești pe vânturi” (O.IV,376). Elementele constituente ale universului, reprezentate prin **codri** și **vânturi** sunt introduse de armonia generată de cântecul arfei, iar epitetul *îngerești* așază lumea întemeiată orfic în dimensiunea sacrului.

Accederea la lumea mitică îi este permisă ființei umane, încărcată de iubire: „Pe cărări pierdute-n **vale** / Merge-n codri fără de capăt, / [...] / Unde-izvorul cel de vrajă / Sună dulce în urechi” (O.I,66). Purtată în lume „de-un dor fără nume” (O.I,65), smulsă din condiția fenomenală, ființa descoperă un univers întemeiat pe principiul armoniei, semnul poetic **vale**, în relație cu **codru** și **izvor**, dezvoltând o funcție sacră, prin sugerarea absolutului.

În proiectul **Genai**, creația pământului, rezultat al gândirii poetului Rom, se întemeiază pe relația **dor-cântec** - dorul afirmă aici aspirația spre redescoperirea vârstei copilăriei, iar cântecul asigură armonizarea ființei poetice cu ființa lumii - circumscrisă unui timp mito-poetic: „El păscut în doruri – el crescut în cânturi a gândit ideea pământ: plin de doruri, plin de cânturi – **văi de lacrimi**” (O. IV, 460). *Lacrimile* în sintagmă poetică cu **văi** sunt puse în legătură cu condiția tragică a ființei. Tragismul existenței, raportat la momentul ființării: „Blestem mișcării prime, al vieții primul colț.” (O. IV, 387), se constituie în poezia **Ca o făclie...** în imagine a unei dureri existențiale profunde: „Iar de atunci prin chaos o muzică de sferă, / A cărei haină-i farmec, cuprinsul e durere.” (O. IV, 387).

În **Povestea magului călător în stele**, poem cu structură mito-fantastică, **valea** este privită nu numai ca adânc, ci și ca înalt: „Magul rămas în munte, din el ieși afară, / Pe-o piatră detunată el șede peste **văi**, / Privește.” (O. IV, 168). Cu întemeiere într-un timp și spațiu circumscrise dimensiunii mitice, **valea** este raportată la **munte**, privit ca spațiu sacru prin afirmarea ideii de rezistență în fața timpului. Cu deschidere spre cosmic, muntele e lăcașul de unde magul veghează legile timpului: „Dar el din a lui **munte** în veci nu se coboară, / Căci nu vrea ca să piardă din ochi a lumii căi, / Ca nu cumva măsura, cu care el măsoară, / În lipsă-i să se schimbe... și el întors din **văi**, / Silit ca să înceapă din începutul iară, / Să nu poată s-oprească gândirea celor răi” (O. IV, 155). Prin relaționări în planul semnificării cu lumea cosmică, **valea** se constituie în imagine a sferei lumescului, reprezentată ca noțiune abstractă, fără contururi stabile: „Dar pân' ce corpuri-n lume un înger îl cuprinde, / Deasupra vămii lumii pe luminoase căi / Imperiul lui cel mare o stea în cer aprinde – / Acolo el domnește lăsând a lumii **văi**” (O. IV, 159).

În călătoria sa inițiativă, feciorul de împărat este supus probelor elementelor: a **pământului** ilustrat prin geologic – trebuie să străbată „**muntele gigantic ce fruntea și-o strecoară / Prin nori până la soare**” (O. IV, 154), văzut ca *axis mundi*, punct de întâlnire a terestruului cu cosmicul – și a **vântului**, provocat de tensiunea aerului: „Ajunsu-i în culme, sub dânsul o clică / De vânturi s-alungă prin nouri și și strică / Aripa de stânce, se clatin' în **văi**.” (O. IV, 163), **văile** sugerând un spațiu al înaltului, cu încărcătură sacră. Din înaltul spațiilor stelare i se relevă Feciorului de împărat priveliștea pământului: „Vezi tu - zice umbra – pe-a hăului **vale**: / Pământul cu munții ce fumegă stins, / Cu mări adormite ce murmură-n jale” (O.IV,167).

- continuare în numărul următor -

Rodica Stamatopol**ALBUM DE VERSURI ILUSTRATE**

Ilustrația și selecția versurilor: Lucia Demetriade-Bălăcescu

Grafica de carte, ocupă un loc de sine stătător în arta graficii.

„Cartea se aseamănă cu o clădire prin a cărei formă exterioară, la fel ca și în arhitectură, trebuie să fie exprimat conținutul lăuntric”, spunea V. A. Favorski.

În spiritul celor afirmate de acest maestru al graficii de carte, elementele prezentării artistice trebuie să fie determinate de conținutul lucrării, să-și exprime ideile fără să le explice, ci să le interpreteze, aceasta ca urmare firească a dependenței față de opera literară.

Ilustrația artistică trebuie să trezească emoții și sentimente privitorului, grație selecției ideilor pe care o face artistul plastic vis-a-vis de opera literară. Aceasta înseamnă că ilustratorul nu-l urmează pasiv pe autorul textului; ele trebuie să-și exprime propria sa idee creatoare, reușind astfel să îmbogățească și să adâncească opera beletristică.

Andrei Gonciarov, în lucrarea „Arta graficii”, specifică, între altele, că „ilustrația cere imaginație, măiestrie și gust artistic”.

Aceste câteva idei menționate mai sus ne-au îndemnat să ne aplecăm asupra ilustrațiilor Luciei Demetriade-Bălăcescu la volumul nepublicat „Album de versuri ilustrate”.

Îndrumată în timpul studiilor din țară de Gheorghe Petrașcu și Eustațiu Stoenescu, iar în Franța, la Academia Julian și Ranson de către Eduard Vuillard, Paul Sérusier și Maurice Denis, Lucia Demetriade-Bălăcescu, în activitatea artistică desfășurată ulterior, a abordat cu aceeași pasiune desenul, pictura și ilustrația de carte.

Lucia Demetriade-Bălăcescu (1895-1979) în îndelungata ei activitate, a participat cu lucrări la numeroase expoziții, în țară și în străinătate, prilej cu care, publicul a avut posibilitatea de a constata bucuria de a trăi și de a picta a artistei, sentimente ce emană din orice lucrare ce-i aparține.

Stăpână pe meșteșugul ei, artista ocolește permanent rutina, de fiecare lucrare, ea apare mereu alta celui ce o privește.

În domeniul ilustrației de carte, în pleiada de ilustratori români contemporani cu ea, Lucia Dimitriade-Bălăcescu s-a remarcat în mod deosebit.

A făcut ilustrații pentru cărți care au văzut lumina tiparului înaintea celui de-al doilea război mondial. Este vorba de „Cartea cu jucării” a lui Tudor Arghezi (1931) după care au urmat, la scurt timp, ilustrațiile la volumele „Curs de franceză predat la radio”, de Blanche Berney, „Corigent la limba română”, de Ion Minulescu și „Ce-ai cu mine vântule? Povestirile boabei și ale fărâmei”, de Tudor Arghezi (1937).

În anul 1979 a apărut lucrarea autobiografică

„Destăinuiri anti-literare. În chip și slovă”.

Desenele originale, ilustrații la aceste cărți, fac parte din colecțiile Cabinetului de stampe ale Bibliotecii Naționale. În afara acestora, BN este în posesia altor 40 de desene alb-negru și 10 desene color, ilustrații ale Luciei Demetriade-Bălăcescu la diverse poezii, aparținând unor prestigioși poeți români, ilustrații ce alcătuiesc volumul amintit mai sus.

Structura acestei lucrări sub toate aspectele, selecția versurilor, ilustrarea acestora, indicarea ordinii în care urmau să apară în volum, machetarea acestuia, constituie munca efectivă a Luciei Demetriade-Bălăcescu.

Mapa cu aceste ilustrații conține, pe lângă corespondența din anul 1972 dintre autoare și Editura Dacia, Cluj, în vederea tipăririi acestui volum, și un „Cuvânt înainte” aparținând lui Șerban Cioculescu – dactilografiat și semnat de autor, un permanent admirator și comentator al ilustratoarei.

Pentru a nu impieta acest cuvânt al omului de cultură care este Șerban Cioculescu, nu facem referiri la conținutul său, dar din dorința de a da un prestigios gir artei Luciei Demetriade-Bălăcescu în acest minunat domeniu al ilustrației de carte, ne permitem să cităm doar prima frază: „Este un adevărat noroc pentru poezii de toate vârstele să fie ilustrați de o mare artistă ca Lucia Demetriade-Bălăcescu.”

Privind cu atenție aceste ilustrații, putem afirma că, selectând versuri sugestive din creația unor poeți de prestigiu ca: Anton Pann, Mihai Eminescu, Ion Minulescu, George Bacovia, Tudor Arghezi, Lucian Blaga, Ion Barbu, Emil Botta, Vasile Voiculescu, Nichita Stănescu, Marin Sorescu etc., Lucia Demetriade-Bălăcescu s-a apropiat cu multă înțelegere de textul ales.

Relația text-ilustrație este favorabilă artei plastice, totodată fiind însă, vizibilă „simbioza” între cele două domenii ale artei.

Desenele Luciei Demetriade-Bălăcescu sunt adevărate reprezentări vizuale, mult diferite de ceea ce literatura de specialitate denumeste „acompaniament liric”, în cazul în care ilustrația nu atinge o valoare artistică deosebită.

Ilustrațiile Luciei Demetriade-Bălăcescu constituie interpretări personale ale versurilor selectate; desenele fiind complexe și dinamice, reușind să dezvăluie cu claritate și profunzime ideilor poezilor pe care și i-a ales.

În lucrările alb-negru ale volumului, executate în tehnica penitei cu tuș negru, este vizibilă o extremă expresivitate a desenului, iar cele color, acuarelă sau guașă sunt vii și scânteietoare, deși culoarea acoperă doar unele zone ale desenului, în scopul evidențierii unor trăsături ale personajelor.

Ceai

Emil Botta

Dă-mi pălăria, bastonul, masca, dă-mi și mânușile.
E cam târziu și, de-am să plec, cerniți oglinzile,
închideți ușile.

Povestea vorbii

Anton Pann

Se uită la el ca dracul la popă!

Vasile Turculescu

Calitate, accesibilitate, stimulare

Funcțiile fundamentale ale rebusismului au fost și rămân legate de instrucțiune, educație și cultură. Această vocație se legitimează istoric cu întregul nostru folclor și, în special, cu folclorul enigmatic, din care s-au dezvoltat problemele rebus de azi. Ghicitorile și cimiliturile poporului român au avut un înalt sens educativ și moralizator, unele dintre acestea transformându-se de-a dreptul în proverbe, adică esențe de învățătură extrase dintr-o lungă și bogată experiență de viață. Chiar de la apariția primelor publicații rebus din țara noastră a fost relevată această trăsătură a rebusismului. În anul 1932 un rebusist din epocă propunea ca pe frontispiciul vechii reviste „Rebus” să se înscrie cuvintele lui Horațiu din „Ars Poetica”: „Omne tulit punctum qui miscuit utile dulci lectorem delectando pariterque monendo”, adică „Cel ce a știut să îmbine utilul cu plăcutul distrând pe cititor și instruindu-l în același timp, acela a cunoscut deplina satisfacție a reușitei”. Cam în același timp s-au dezvoltat și primele careuri didactice răspunzând aceleiași idei de instrucțiune și educație.

Acestor calități, rebusismul și-a adăugat în zilele noastre valențe noi, diversificându-și obiectivele pentru a sluji cât mai bine cerințele omului și societății noastre de azi. Problemele rebus înfățișează pagini glorioase din lupta poporului român de-a lungul istoriei sale, din dănuirea milenară în vatra strămoșească, adică adevăratele și uimitoarele epopei ale trecutului. În același timp problemele rebus înfățișează viața noastră de azi cu idealurile și izbânzile, cu viziunea deosebită a muncii ce se desfășoară în fabrici și uzine, pe ogoarele întinse ale patriei, în măruntaiele pământului, în laboratoarele științei, în învățământ, sănătate, în cultură și artă, în sport și în alte domenii, nerămânând nimic care să nu se oglindească în aceste probleme. Cultivarea limbii înseamnă, totodată, un punct central în activitatea rebusistă.

Actul creației rebusiste este încărcat astfel cu o mare răspundere, de unde **ideea calității** se pune în mod absolut identic ca în toate celelalte activități umane, pentru ca rebusul să atingă noi trepte și să slujească cu și mai mare forță utilitatea socială care îi revine. Calitate înseamnă o continuă perfecționare și aceasta se poate realiza în cuprinsul tuturor formelor în care se prezintă problemele rebus. Ea atrage, se înțelege, responsabilitatea maximă a compunătorilor în ceea ce privește actul rebusist. Largul evantai de obiective pe care l-am relevat mai înainte arată convergența dintre rebus și literatură, amândouă folosind mijloace specifice artei în plan educativ și cultural.

Atât pentru cititori, cât și pentru creatorii de probleme rebus se ridică în mod acut o chestiune de **accesibilitate**, adică de apropiere a procedeelelor rebusiste, dar și de accelerare și de scurtare a drumului către soluțiile problemelor. Specificul rebusurilor îl constituie caracterul lor criptic. Am spus criptic, și n-aș vrea să se înțeleagă prin aceasta abscons, sofisticat, cu prețiozități, ci doar frumos, ingenios, original și scilpitor, așa cum au fost și ghicitorile făurite de milenii de poporul nostru.

Pentru aceasta consider că autorii trebuie să fie la curent cu experiențele cercurilor rebusiste, cu noutățile ce apar. Ori, aceste informații nu sunt tocmai la îndemână. Iată de ce am dori ca revistele să înlesnească cunoașterea acestor

experiențe publicând cu regularitate o pagină sau o rubrică de informații din viața cercurilor rebusiste, a concursurilor inițiate pe plan local sau republican, dialogul cititorilor cu redacția etc., etc. Invocând ideea de convergență cu literatura, pe care am susținut-o, această pagină de informații ar corespunde la ceea ce este „Viața literară” din revista „România literară” care rezumă știri dintre cele mai diferite.

Această deschidere, această accesibilitate, este și mai resimțită însăși de către cititori și prin urmare cu atât mai necesară, atât doar că ea trebuie să opereze într-alt plan. Pentru mai larga difuzare a problemelor rebus și pentru mărirea gradului lor de atracție în rândurile cititorilor este necesar ca soluțiile problemelor rebus să fie publicate în același număr în care apar și problemele respective. Problemele rebus nu trebuie să fure timpul cititorilor, ci trebuie să le înlesnească dezlegarea, aceștia ajutându-se, la nevoie, pe o scară mai mare sau mai mică, de datele din soluție. Părerea mea este că chiar și o transcriere integrală a dezlegării într-o grilă de cuvinte încrucișate este mai profitabilă și oferă o satisfacție incomparabilă față de o grilă în care cititorul n-a putut găsi decât câteva cuvinte, încercând astfel un sentiment de frustrare, care ar putea să-l îndepărteze definitiv de frumusețea rebusului.

În fine, subsumându-se conceptului de calitate, ca și accesibilitatea, este și **ideea stimulării** cititorilor și a compunătorilor. Această stimulare ar putea să vină sub forma unor concursuri de dezlegări în cadrul cercurilor rebusiste, dar și în revistele rebusiste și alte publicații. O recompensă simbolică, în urma unei trageri la sorți, proclamarea drept campion județean sau republican, acordarea de diplome și plachete etc., reprezintă forme de stimulare care ridică măiestria dezlegătorilor și duce, totodată, la creșterea evidentă a numărului cititorilor. Alcătuirea problemelor respective devine încă o modalitate de creștere a măiestriei compunătorilor și o creștere a responsabilității lor față de mesajul instructiv, educativ, cultural, conținut în problemele de concurs.

Pe de altă parte se poate vorbi de stimularea însăși a compunătorilor. Pentru autorii de probleme rebus cea mai potrivită formă de stimulare ar fi cea practică și de revistele literare și anume premiarea în fiecare an a rebusiștilor care au publicat cel mai bun careu tematic, cel mai bun careu de definiții, cea mai bună problemă de enigmatică. Redacția poate face această apreciere și alegere așa cum a făcut-o cu fiecare problemă publicată în parte. În plus, s-ar putea reconstitui, în timp, o adevărată antologie rebus, pentru că o asemenea selecție ar fi necesară cândva pentru a o oferi generațiilor viitoare, spre a nu se pierde în paginile în care s-au publicat.

Aceste idei simple, de calitate, accesibilitate și stimulare conțin o mare forță creatoare și ar fi păcat să le ignorăm mai departe, în loc să facem instrumente active pentru dezvoltarea continuă a rebusismului. Să avem încredere deplină în nepuizabila putere a rebusismului de promovare a instrucțiunii, educației și culturii în rândurile cele mai largi de cititori de toate vârstele și să conlucrăm intens pentru înfăptuirea acestor obiective.

Vasile Turculescu

Mândrie

Pe atunci, consfăturile la școală cu părinții presupun că urmăreau același important rol educativ ca și acum. Dar ce se discutau acolo, ce măsuri se prevedeau, cum îmbunătățeau ele munca școlarilor și a profesorilor, nu pot să-mi dau seama, pentru simplul motiv că biata mea mamă n-a putut să participe niciodată. O împiedica munca grea, de fiecare zi, în atelierul de croitorie unde lucra, și pe urmă se jena să stea alături de persoane necunoscute și față de profesori.

Și, totuși, nu știu cum s-a întâmplat, că tocmai când eram în ultimul an, a luat parte la o astfel de consfătuire. O mânase fie curiozitatea, fie puținul timp liber pe care îl va fi avut, fie insistențele mele mai stăruitoare ca în trecut, dat fiind că acum eram mai mare și mi-era rușine să mi se reproșeze că, din partea mea, n-a venit nimeni.

Aveam să aflu și eu, în sfârșit, abia acum, ce se putea discuta la o asemenea întâlnire cu părinții. Am așteptat-o, deci, cu nerăbdare, să vină de la școală.

Trebuie să fi plecat cu sentimente foarte contradictorii. Nu învățase decât școala primară, dar fusese un element strălucit. Învățătorul de la țară îi supusese tatălui ei, când terminase școala: „Vasile, las-o să

meargă cu fetița mea la oraș, să învețe mai departe, că prea este bună!” Dar bietul bunicul meu, sărac lipit pământului și cu câțiva copii, n-a putut să răspundă decât: „Nu pot, domnule învățător, că n-am cu ce!” „Las-o, a mai stăruit învățătorul, c-o să fie bursieră”. Dar bunicul meu nu s-a încrezut în altceva decât în puterile lui, și a dat-o la meserie.

Așadar, după atâția ani, mama mea pășea, din nou, într-o școală, într-o clasă de învățământ secundar, la care jinduse, probabil și ea, cândva, în mintea ei de copil silitor.

Când s-a întors, am tăbărât cu întrebările. Se vedea că era încă emoționată și n-o liniștise nici drumul lung până acasă. Tăcută, cu mâna la gură, s-a așezat, de-o parte și bunica mea, mama Fira, cum era cunoscută de toți vecinii.

Iată ce mi-a spus. Că sala era plină de lume. Că s-a așezat, sfielnică, pe undeva prin fundul clasei, de unde putea să cuprindă, cu privirea, toată asistența. Că a vorbit chiar directorul școlii, care a spus cum se poartă copiii la școală și ce ar trebui să facă părinții pentru ca munca profesorilor să fie încă și mai folositoare, cum să fie îndrumați mai bine, deopotrivă acasă și la școală, astfel ca măsurile educative să dea roade cât mai bune la învățătură și la purtare. Îmi spunea

totul, cu atâta precizie, de parcă le înregistrase pe bandă de magnetofon, cum suntem obișnuiți să spunem astăzi.

Fusese, deci, numai ochi și urechi. O supărase totuși că vecina lângă care se întâmplase să se așeze, răsfoia mereu o revistă din care încerca să dezlege niște jocuri.

Directorul dăduse exemple de elevi care mai trebuiau să fie ajutați, de alții care erau prea zburdalnici, de alții mai neascultători și zurbagii, după cum, firește, dăduse exemple și de elevi sârguincioși.

Ba, la un moment dat, referindu-se la unul dintre aceștia, a arătat, spre un perete, o hartă mare a României, spunându-ne: „Iată ce a putut să facă acest elev și cu ce lucrare valoroasă a împodobit această clasă! Este și premiantul întâi, al nostru...”

În acel moment, toate capetele s-au întors, admirative, spre harta agățată la loc de cinste și executată cu mult talent.

A fost, probabil, și pentru mama mea, momentul culminant pentru că, învingându-și sfiata și anonimatul, a șoptit vecinei sale de bancă: „Este fiul meu!” Aceste câteva cuvinte rezumau toată dragostea ei de mamă și-i răsplăteau toate multele suferințe din viață.

Invitație la lectură

Prietenul și colegul Ion Puflea, alias scriitorul Simion Bogdănescu, mi-a adus acasă noul său volum intitulat – ușor enigmistic sau enigmatic – *Zar bizar*. La vederea lui am simțit un șoc! Având la îndemână – să zic – niște *dioptrii obscure* și beneficiind de un *spic de idei* am considerat volumul, după ce l-am citit, un *totem interior* al autorului.

Am aninat în *praful la statuie smiceaua de măr* pe care am stropit-o cu *apa vie* luată din *elegii fără timp*.

Și, într-un *spleen călugăresc*, am exclamat: IOANE, *adio somnoroasă!*

*

La o lectură mai atentă, veți descoperi titlurile a nouă volume publicate de Simion Bogdănescu.

Serghei Coloșenco

Roxana Galan

Occidentul și româneala

Cele două „concepte”, mai sus amintite, sunt interdependente: cel de occident este visul interzis al românului dintotdeauna, iar româneala este acțiunea de a denigra tot ceea ce este oriental, bineînțeles, acțiune specific românească.

După aceste precizări ne putem pune o întrebare firească: de ce un popor prin structură oriental, înalță ideea de occident la cote nepermis de înalte?

Românul este eternul copil plin de orgolii, este copilul sangvinic, omul veșnic angoasat, dar „mândru”. El adoră lăudăroșenia, bravura, în spiritul unui trecut de care nu se mai simte legat, pentru că și-a pierdut sentimentul patriotismului.

Mă întreb, ca român ce trăiește continuu aceste dezamăgiri, ce e rău în a te considera mai mult oriental? Oare, ar fi existat civilizația occidentală fără cultura și civilizația orientală? Eu spun că nu, sau ca să nu fiu prea categorică, ar fi existat, poate sub formă de surogat, un compus de ingrediente constipante de prețiozitate franceză, pedanterie engleză, corectitudine germană, exuberanță italiană, frenezie spaniolă etc.

Românul iubește aparențele, vede doar imaginea de ansamblu nu și elementele alcătuitoare; se lasă ușor răpit de peisaj fără a-i pătrunde înțelesul și, totuși, în mod paradoxal, intuiește genial frumosul și este capabil să-l reproducă, de aceea spiritul oriental, mai leneș, mai fudul, îi este mai aproape.

Occidentului îi este specifică o civilizație pragmatică și o cultură ce împrumută structuri adaptabile interesului particular,

Dacă ne considerăm un produs al unei civilizații creștine, scopul nostru nu este acela al particularului, ci acela al

consubstanțialului. Această idee, veche de când lumea (idee cristică) ne vine dinspre răsărit, ca civilizație a luminii. Dacă presupunem că suntem rezultatul civilizației răsăritene, de ce iubim apusul? Probabil din cauza dublei noastre naturi, care păstrează mai mult, în acest spațiu, dragostea pentru spirit. Ideea aparține tot orientului: trupul este legat de materie, de partea noastră muritoare, de întuneric, pe când sufletul și spiritul sunt legate de partea nemuritoare din noi, cea luminoasă. Prin „evoluție” materială, omul s-a lăsat cucerit de materia care a anihilat treptat spiritul. Acesta din urmă nu mai are nimic pur în cei mai mulți dintre indivizi. El, spiritul, este amestecat cu materia care-l domină, rezultând un om interesat numai de acumulări materiale în viitorul său, iar nu de cele spirituale.

Românul este în acest spațiu schițat, mai vulnerabil, pentru că dorința lui de libertate se confundă cu bunurile de care nu a avut parte și pe care și le dorește cu ardoare. El nu este încă pierdut pentru umanitate, pentru că poartă în sine sămânța răsăriteană, care îl face să ezite între spirit și materie. Asta nu înseamnă că apăr româneala, ci sugerez că, dacă vom rămâne legați de materie și nu de spiritul ce ne definește ființa umană, care în stare edenică nu era interesat decât de bucuriile înțelepciunii, nu vom trăi decât în întuneric, ne vom hrăni cu bunuri și servicii ca poleieli ale unei lumi a putreziciunii.

Poate cineva să dovedească faptul că drumul, pe care a pornit omenirea, este corect? Nu cred că are cineva aroganța asta, sau poate Diavolul din noi ar avea-o. Eu nu pot să dovedesc nimic; doar constat, dar timpul, istoria și Dumnezeu o vor face.

COPIE ȘI PLAGIAT

Normele juridice privitoare la proprietatea literară și artistică s-au precizat pe măsură ce originalitatea s-a făcut obligatorie. În zilele noastre, această obligativitate este acută și, după credința obișnuită, copierea și plagierea sunt noțiuni ofensatoare numaidecât.

Sigur, și în vremile mai vechi s-a întâmplat ca, la supărare, rivalii să-și arunce în față acuzarea de furt literar, și în orice manual de literatură se află vorbe spuse, intru apărarea sa, de Molière: *je prends mon bien où je le trouve*.

Fără îndoială, este și rămâne avantajos pentru dânsul că, oricând, putea zice hotărât: MON BIEN.

Obișnuit însă, în vechime, aceste învinovățiri nu erau nici frecvente, nici grave, nici caracteristice timpurilor acelora.

În cultura română, vremea veche a ținut și a trebuit să țină, și în acest punct, până în veacul al XIX-lea, astfel că istoriografia noastră oficială n-are motiv să se teamă de a consemna, fără înconjururi și diplomatică îngăimare, prelucrările de texte străine nemărturisite ale unui Costache Negruzzi și Alesandri.

Oricine înțelege că probarea imitării nepermise e operație gingașă.

*

Un literat francez, și om învățat, a numărat, cu adnotări judicioase, cele treizeci și câteva situații dramatice posibile: și lucrarea lui nu-i nici simplu paradox bizar, nici schematizare născută din simplismul unui dascăl de literatură. Astfel de schematizări au folosul să fixeze cadrul celei mai generale imitații, al imitației inevitabile.

Acum câțiva ani, un învățat german descoperea în *Dejunul pe iarbă*, al lui Manet, compoziția, întreagă până la amănunte de desen, dintr-un carton mitologic al lui Rafael: și dovada germanului izbuteste să excludă coincidența întâmplătoare.

Deși dogma originalității obligatorii domnește în formă absolută și este și neconținut exploatăată crâncen, în practică, producătorul de artă cu înzestrări normale copiază și se copiază. Fiindcă și copierea de sine e copiere, deși faptul e de obicei trecut cu vederea: în principiu, obligația strictă, poruncește să fii nou și față de toată creația ta prealabilă. Dar, oameni suntem! În practică și după capriciile sentimentului, ne acordăm, din acest punct de vedere, și unii altora și fiecare sie însuși, o inteligență tăcută și solidă.

*

Când pe la mijlocul veacului al XVIII-lea câțiva critici erudiți au făcut cunoscută literaturii lirice din evul mediu, Schiller, răsfoind acele prime mostre ale inocentei arte trubadurice, exclama de pe culmile veacului său luminat: im Anfang Fruehling, am Ende Winter, und in der Mitte Langeweile!

Cuvântul e amuzant, desigur. Calapodul pe care se croiau cu neobosită fidelitate cântecele Minnesaengerilor e batjocorit monumental.

Dare dacă am lua, în grămadă și în toate genurile, zestrea literară de la Schiller încoace, am putea fără multă greutate râde cu formula, cu care el răsese de trubaduri.

*

Judecata literară, istoricește înăsprită și mult rafinată astăzi,

ne pune în stare să vedem, mai clar decât vedeau alte vremuri, cât de descurajatoare și uneori comică este asemănarea între mărfurile lirice, dramatice, epice, picturale, plastice sau muzicale, produse în același șir de zece-cincisprezece ani, pe care deloc nu trebuie să o căutăm tocmai în veacul al XIII-lea, pentru că o putem găsi și în veacul al XX-lea.

De altfel, lirica lui Wolfram von Eschenbach, a lui Walter von der Vogelweide, a lui Reinmar-cel-Bătrân, nu se confundă deloc una cu alta, cum și-ar închipui cine s-ar lua textual după Schiller, care nu cunoștea pe acei trei poeți, ce, desigur, nu pot încăpea în formula lui răutăcioasă. Probabil, istoricii literari care vor trăi și vor lucra peste patru sau cinci decenii, vor observa că Paul Claudel seamănă poate ceva mai mult cu Maeterlinck decât Bertrand de Born cu Thibaut de Champagne.

Pretenția la originalitate și cererea de originalitate, sunt, în uzul curent, stări confuze. De aceea și noțiunile de completare și plagiat nu pot constitui imediat și absolută ofensă. Au totdeauna nevoie de precizări. Obșnuit, publicul naiv, câteodată și luminătorii lui (care nu au dreptul la aceeași naivitate) își exagerează fără margini noutatea și diversitatea producerilor care zilnic le vin sub nas, și prea puțin pătrund conștient până la monotonia substanțială a filmelor, a pieselor de adulter sentimental pariziene, și nici măcar a operelor vieneze.

S-ar cuveni, deci, să admitem, în dreaptă umanitate, că cel puțin masa producătorilor de artă trebuie să se imite, și între ei și fiecare pe sine, și să lăsăm în seama cercetărilor penibile problema, plină de perfide greutăți, a dozării originalității în diversele epoci de stil și în orice artă.

În afară de cazul clar dovedit al fraudei, cercetările imitării în artă constituie, mai întâi, o procedură critică, nicidecum o imediată insultă. Prea adesea, postulatul originalității: este aruncat ușuratic. Prin aceasta, se înșeală și publicul consumator asupra asprimii sale critice, și producătorul de artă asupra gradului său de diferențiere personală. Și astfel, publicul judecă, mai ales, după nume, nu după ceea ce face real îi oferă opera: artistul însă ajunge să creadă prea lesne și orbește într-un soi de originalitate predestinată absolut, și iscălește, și iscălește, și iscălește... E adevărat că – iscălitura se cumpără.

Voința lui Spinoza de a-și tipări anonim opera, mai pe urmă și pe veci ilustră, pare azi ciudată. E curat numai elegantă.

PAUL ZARIFOPOL

Ca un plagiator emerit ce sunt, mă declar mult mai competent, în materie de plagiat, decât de copie. N-am la îndemână un *Littré*, să pot face precis și concis, deosebirea între definiția lexică a copiei și a plagiatului. Veți scuza, așadar, vagul în care plutesc.

Copia este dovadă de impersonalitate. Atât în artă, cât și în literatură, epigonii cântă pe aria maestrilor. Poezia îți dă impresie de mai auzit, proza – de mai citit, tabloul – de mai văzut.

Nu există intenția frauduloasă, decât în mod excepțional. E numai sincera și inconștienta mărturisire a neputinței, a lipsei de individualitate artistică.

Talented robust, și atât de personal al lui Arghezi, a dat naștere unei adevărate generații de arghezianți. Unii sunt chiar de netăgăduit talent, dar nu mai sunt ei. Îndeobște, aproape toate lucrările de debut ale scriitorilor și ale artiștilor, poartă pecetea acestor influențe duse până la copie. Generația post-semăătoristă a debutat prin a copia maniera Sadoveanu în proză, maniera Iosif-Coșbuc, în poezie. Generația modernistă – prin a localiza ritmul, maniera și stilul moderniştilor occidentali. Numai pe urmă, după primii ani de ucenicie, adevăratele individualități au devenit ele însele; - ceilalți, au rămas epigoni până la sfârșit, adică până la moarte prin imitație.

A copia pe Eminescu, înseamnă a fi influențat de Eminescu până la depersonalizare. Douăzeci de ani poezia românească s-a

hrănit ca viermele, din cadavru lui Eminescu.

Răsfoiți volumele de versuri, despre care astăzi nimeni nu mai vorbește, și veți vedea că pentru unii influența nu se mărginește numai la ritm, rimă, chiar idei – dar și la directa utilizare a materialului poetic și lexicului eminescian. Există o vârstă poetică în care fiecare poet a avut de luptat cu această covârșitoare influență.

Răsfoind din întâmplare, mai deunăzi, o revistă de mult uitată: *Revista pentru toți*, condusă de C. Stănescu, fostul director și întemeietor al „Bibliotecii pentru toți”, am dat peste o poezie cu versuri kilometrice, de cel mai autentic eminescianism epigonic.

Era semnată NIRVAN, pseudonimul de debut al lui Ion Minulescu. Și-ar fi imaginat cineva un Minulescu eminescian? Se mai recunoaște Minulescu în această primă și tiranică influență, de care s-a degajat?

*

Plagiatul este mai mult un element de scandal literar, decât o realitate. Căci, a semna cu numele tău lucrarea altuia echivalează cu o sinucidere – și artistul nu e un animal care se sinucide așa de ușor. În schimb, există o sumă de reminiscențe, coincidențe întâmplătoare sau voite, care au fost întotdeauna exploatare pentru a dărâma un scriitor – dar, cel mai mult i-au servit o publicitate gratuită.

Eminescu și Coșbuc n-au scăpat de aceste acuzații. Despre plagiatele lui Anatole France s-a scris un întreg volum, ca și despre D'Annunzio, marele „utilizator” – cum i s-a spus. A existat scandalul Pierre Bènoit, acum vreo șase ani, cum a existat anul trecut „plagiatul” André Maurois. Anul dramatic francez începe cu două acuzații de plagiat: Lenormand acuza pe Boussac de Saint-Marc, că piesa de recent succes la Comedia franceză *Moloch* a fost confecționată cu material din piesa *Les Vies secrètes*; Paul Blanchard, afirmă că piesa *Topaze* a lui Pagnol (alt succes al anului expirat) nu e decât „un pal démarquage” după comedia sa, *Monsieur Potassium*.

Atât Pagnol, cât și Boussac de Saint-Marc, nu sunt la primul succes. Amândoi sunt două tinere speranțe ale teatrului francez, de altă calitate decât autorii de boulevard. De ce ar fi plagiat? Și dacă au plagiat – cum nu s-au gândit că în 24 de ore se va descoperi delictul lor literar? Coincidența subiectelor și chiar a amănunțelor și procedeele lor tehnice, constituie un caz foarte curent. S-au scris câteva mii de piese, romane, poezii și nuvele pe tema: *El o iubea pe ea, ea iubea pe un altul și acel altul iubea pe o alta*. Poldès, mi se pare, socotea că nu există decât 36 de conflicte omeniești catalogate pe care s-au brodat, cu mii și mii de variante, tot ce-a creat literatura și arta, de la războiul troian încoace. Firește că după cei treizeci și șase de primi exploatatori ai acestor prime conflicte umane, restul s-a interplagiat între dânsii.

Dar dacă subiectele sunt limitate și involuntar plagiabile, artistului îi rămâne atmosfera, mediul, procedeul artistic, arta în esență – care, singură, dă pecetea originalității.

Mai mult încă: romancierul social și istoric ce face altceva decât să plagieze documentul social și istoric, luând elementul sec și prelucrându-l în materialul viu și viabil al artei?

Romanele lui Tolstoi și ale lui Dostoievski mișună, în discuțiile eroilor, de ideile doctinarilor slavofili, reproduse ad litteram. Balzac n-a „plagiat” manualele tehnice de chirurgie, medicină, mecanică, finanțe, economie și politică?

Tot ce există pe lume, gând, imagine, spectacol al naturii, conflict sufletesc sau dramatic, a mai existat o dată, și a mai fost trecut prin ochii și prin sufletul omenesc.

Inedit și original nu este decât aportul de talent al artistului, adică pur și simplu calitatea sa expresivă, care nu se poate plagia. E adesea imperceptibil fir subtil și imaterial de lumină – animând cu o viață personală și proaspătă ceea ce a mai fost văzut și de alții, animat și de alții.

CEZAR PETRESCU

Mircea Romaniță**PARODII DUPĂ G. TOPÎRCEANU****PRIMĂVARA**

După atâta frig și ceață
Cu caloriferul sloi,
Se dezlănțuie natura
Și vin apele puhoi.

Cu narcisi, cu crini, cu lotuși
Și c-un soare leșinat
Primăvara asta, totuși,
Este doar un surogat.

Sub cerdac, pe lăuruscă
Bâzâie vioi, sprintări,
Pregătindu-se de-atac
O armată de țânțari.

Păsările migratoare
Desenează pe cer unghiuri,
Iar la farmacie-i coadă
La pomada pentru junghiuri.

Toată lumea din ogradă
Joacă sârba-n bătătură,
Boii rumeșă a lene,
Porcu' duce până-n gură.

Un „curcan” la colț de stradă
Urlă un fel de comenzi
Și să-i treacă de urât
Aplică la toți amenzi.

Doar Grivei, bătrânul care
A dormit sub un butoi,
Caută febril mâncare
În grămada de gunoi.

După câte-a tras sârmanul
Când Azor osul i-a luat,
Daune are să-i ceară
Că trei zile n-a mâncat.

Dar acum l-a prin potaia
Și îl scarmână de zor,
Peste toată hărmălaia
Cârâie o cioară-n zbor.

Pe trotuar, alături, saltă,
Într-un scrâșnet infernal,
O mașină hârbuită
Ce mă bagă în spital.

FRUNZA

Frunza a băgat divorț
Roșie de ciudă
S-a desprins de cracă
Și-a pornit zăludă.

S-a trezit pe această cracă
De când era încă mugur,
Pe un pom bătrân, dar falnic
Ce părea bogat și singur.

A făcut și ceva fructe
Nu mai mari ca o alună,
Dar nici una dintre ele
Nu a fost o poamă bună.

„Moșul” se făcu al naibii
Când vara s-a isprăvit,
Reducându-i brusc tainul
Și frunza s-a îngălbenit.

N-a mai suportat afrontul
Dându-și drumul la pământ.
Decât viață-n sărăcie
Mai bine îngrășământ.

A fost cea din urmă frunză
Căci la primele ninsori,
Venerabilul copac
Era bun de scobitori.

LUNA

Stând cu burta-n sus pe rălă
Observând luna cum trece,
Ne-ntrebăm de ce-i în stare
Bolovanul ăsta rece.

O vedem ades pe cer
Dând pământului târcoale,
Când e plină, sclipitoare,
Când tristă, plângând a jale.

Pământul și-a luat drept soață
Pe Selena, fată mare,
Dar din prima zi, consoarta
L-a înșelat cu mândrul Soare.

Soarelui i se expune
Fără jenă, goală toată,
În vreme ce spre Pământ
Numai dorul și-l arată.

Damă de consum nocturnă
Se oferă orișicui,
Pentru o noapte sau mai multe
Pe Șoseaua Laptelui.

Curtezană de alcov
Toți amanții o răsfață
Și Luceafărul de seară
Ca și cel de dimineață

Afrodisiac pervers
Pentru fete și puștani
Care se săruntă-n parcuri
Serile, pe sub castani.

Motiv pentru câini să latre
Spre fantastica lămâie
Pizza cu ciuperci, bostan.
Mămăligă sau gutuie.

Fund de cratiță murdară
Cu pete de mucegai,
Gropi adânci de la rugină
Și cu urme de mălai.

Noaptea senine-n care
Este plină, luminoasă,
Bagă mâțele-n călduri
Care-și fac nunta pe casă.

Călăuză-n miez de noapte
Luându-și rolul unui far
Toți bețivii o confundă
Cu o lampă-n vârf de par.

Vanitoasă, cum o știm,
Noaptea vrea să fie Soare,
Dar lumina ce-o degajă
E o biată lumânare.

Rolul cel mai potrivit:
Felinar de avertizare,
În trafic interstelar
Atârnat de Carul Mare.

Alintată de poeți
Drept regina nopților,
Dar fiindu-le complice
E mai mult a hoților.

Ea e bună sau e rea
Și nu știm de unde vine.
Luna-i în ograda noastră,
Ca urmare, ne-apartine.

Inventarul donației de carte rară a domnului C.D. Zeletin făcută Academiei bârlădene

- urmare din pagina 2 -

48. Mihail Straje, *Balans încrămenit*. Cu un portret de Bob Bulgaru. București, Editura Litera, 1979.
Autorul a luat parte la întâlnirile Academiei Bârlădene în timpul primului război mondial. Aici a citit *Sora Emilia*, nuvele.
49. Al. T. Stamatiad, *Sufletul lui Baudelaire*. Cugetări și paradoxe. Arad, Editura „Salonul literar”, 1927. Poartă autograf pentru poetul Ion Buzdugan.
50. Al. T. Stamatiad, *Pagini din Baudelaire. Desemnuri, manuscrise, autografe*. Editura Adevărul, București, f.a.
51. Al. T. Stamatiad, *Mărgăritare negre. Poeme*. Ediția III definitivă. Cartea românească, 1934.
Autograf din 1952 pentru poetul Grigore Sălceanu.
Important! La sfârșitul cărții se află manuscrisul poeziei inedite, din 1951, *Flacăra...*
52. Leonid Andreiev, *Guvernatorul*. Nuvelă tradusă de C. Sandu-Aldea. București, Minerva, 1908. „Biblioteca Minervei” nr.2.
C. Sandu-Aldea a avut un episod biografic bârlădean: profesor la Gimnaziul „Manolache Kostaki Epureanu” din Bârlad, sfârșitul secolului al XIX-lea.
53. Perpessicius, *Opere 2. Mențiuni critice*. Editura pentru literatură, București, 1967.
Autograf al lui Perpessicius pentru G.G. Ursu, „în amintirea prietenului comun Al. T. Stamatiad”.
54. *Manualul lui Epictet*. Traducere (și introducere) de C. Fedeleş. Cultura Națională, „Clasicii noștri”, colecție îngrijită de V. Pârvan.
Constantin Fedeleş (1877-1958) a fost profesor de limba germană la Liceul Codreanu din Bârlad, între 1906 și 1909.
55. C. Narly, *Pedagogia lui Immanuel Kant*. Editura Cultura românească, București, 1936.
Biografia lui C. Narly are un episod bârlădean.
56. *Povățuitor teoretic și practic pentru împletiturile de răchită*, de N.I. Moga, I.C. Dimitriu, I.Gh. Popa și Gr. N. Coatu. Bârlad, Editura Librăriei Nicolai A. Petroff, 1908.
E numai prima fasciculă a cărții...
57. Ion Pajură, *Reale*, f.ed., 1928.
Pe numele real Ion Popa-Pajură, poetul a luat parte la unele întâlniri ale Academiei Bârlădene.
58. Eugen Boureanu, *Oameni de demult. Povestiri*. Editura tineretului, (1966).
Eugen Boureanu, originar din Tecuci, a luat parte la unele întâlniri ale Academiei Bârlădene.
59. Grigore Sălceanu, *Flori de mare*. Poezii. F. ed., f.a.
Autograf pentru Mihail Sorbul.
Grigore Sălceanu (1901-1980), poet constănțean, prieten și traducător în franceză al lui G. Tutoveanu și C.D. Zeletin.
60. Grigore Sălceanu, *Fierbea as'noapte marea...* Poezii. Editura Cartea românească, București, 1933.
61. Grigore Sălceanu, *Nopti pontice*. Poezii. Cartea românească, București, f.a.
Autograf către C.D. Zeletin („Dada Dimoftache”).
62. Grigore Sălceanu, *Întâia sărutare. Furtuna*. Piese în versuri. „Glasul Bucovinei”, 1937 (?).
Semnătura lui G. Tutoveanu, care o semnează și pe
- Eugenia G. Tutoveanu.
Cartea a fost dăruită, în anul 1955, de către G. Tutoveanu lui C.D. Zeletin.
63. Liviu Rebreanu, *Ion*. Volumul I. Ediția a 6-a. Cartea românească, București.
Autograf al lui Liviu Rebreanu pentru Grigore Sălceanu (București, 20.I.1937), care a dăruit-o lui C.D. Zeletin, în anul 1962.
64. Const. Z. Buzdugan, *Poezii traduse din poezii moderni francezi. I. Baudelaire*. Editura revistei „România tânără”, Brașov, 1942.
Notă: 1. Dedicată Olimpiei și lui Jean Lozach (Franța) de către fiica autorului, poeta Cornelia Buzdugan-Hașeganu, bună prietenă a Olimpiei Lozach, născută Cârlan, fostă profesoară de franceză la Liceul Iorgu Radu din Bârlad.
2. Notă holografă a lui C.D. Zeletin.
65. Cornelia Buzdugan, *Versurile mele*. Editura revistei „România tânără”, Brașov, 1943.
66. Cornelia Buzdugan, *Versurile mele*. Vezi supra. Un al doilea exemplar.
67. Cornelia Buzdugan-Hașeganu, *Chenar pe marginea războiului*. Versuri. Brașov, Institutul „Astra”, 1942.
Notă: Autograf pentru Olimpia și Jean Lozach, Franța.
Notă holografă a lui C.D. Zeletin
68. Cornelia Buzdugan-Hașeganu, *Poeme pentru Dumnezeu și pentru oameni*, „Minerva”, Brașov, f.a. Conține o notă holografă a lui C.D. Zeletin.
69. Cornelia Buzdugan-Hașeganu, *Invocări*. „Minerva”, Brașov, 1947. Notă holografă a lui C.D. Zeletin.
70. George Nestor, *Regăsire*. Roman. Editura Eminescu, București, 1984. Autograf lui C.D. Zeletin.
71. George Nestor, *Castelul singuratic*. Editura Ion Creangă, București, 1984. Autograf lui C.D. Zeletin.
72. George Nestor, *Strada Găloșului*. Roman. Editura Cartea românească, București, 1982. Autograf lui C.D. Zeletin.
73. G. Ibrăileanu, *Studii literare*. Ediția a II-a. București, Cartea românească, București, f.a.
74. Lucian Blaga, *La curțile dorului*. București, Fundația pentru literatură și artă „Regele Carol II”, 1938. Ediția princeps.
75. Lucian Blaga, *La cumpăna apelor*. Versuri. Sibiu, „Dacia Traiană”, 1933. Ediția princeps. Poartă semnătura poetului Ion Buzdugan, care i-a dăruit-o, în 1957, lui C.D. Zeletin.
76. Lucian Blaga, *Pietre pentru templul meu*. Sibiu, „Cosânziana”, 1919. Ediția princeps.
77. G. Topîrceanu, *Migdale amare. Versuri umoristice și fanteziste*. Ediția a IV-a. Editura Cartea românească, 1947.
Notă: volumului îi este atașată o fasciculă cu reproduceri după desene și picturi de G. Topîrceanu, detașată dintr-un număr al revistei *Convorbiri literare*, salvată din focul destinat „Publicațiilor interzise”, organizat în 1949 de către puterea comunistă.
78. *Steaua*, Cluj, VIII, nr.9, septembrie 1957.
Conține la pagina 121 necrologul lui G. Tutoveanu semnat „i.v.”, probabil I. Valerian.
79. *Iașul literar*, 9, septembrie 1957.
Conține la paginile 61-65 necrologul lui G. Tutoveanu, scris de Emilia Milicescu, urmat de poezia lui G. Tutoveanu, *Strămoșii*.
80. Colecția *Adevărului literar și artistic* pe anul 1932. Lipsesc 4 numere din ianuarie, 2 din februarie și numerele: 606, 607, 608, 610, 613, 624, 628. Legat în tartaje, fără cotor.

In memoriam

Ion Alex. Angheluş

Au trecut deja 20 de ani de când poetul huşean Ion Alex. Angheluş a plecat spre stele pe drumul lui Tuwim să întâmpine caii pe care i-a iubit, pe cumpărătorul de bufniţe sosit la nunţile focului ca un Prinţ într-un labirint de crepuscul.

Născut în Ilfov, la 1 octombrie 1937, s-a stabilit în Huşi, în „Oraşul dintre vii”, devenind un rafinat degustător, un strălucit orator, un vivand cozeur, un devotat prieten, un recitator admirabil şi profesor de limba şi literatura română iubit de elevi şi de colegi.

A publicat: **Nunţile focului** (1971), **Ambrozie şi nectar** (1978, în colab.), **Drumul cuvântului** (1980), **Jurnal de idei** (1980), **Pânda de seară** (1983), **Cumpărătorul de bufniţe** (1985), iar postum, **Cai de lut** (1992), **Prinţ şi labirint în crepuscul** (2000).

Theodor Codreanu a scris în prefaţa cărţii antologice editată de huşenii care nu l-au uitat, cu titlul volumului de debut, **Nunţile focului**, la Bârlad - „Sfera”, că Ion Alex. Angheluş este „un poet care merită un loc în istoria literaturii române”.

Drumurile lui Tuwim

Venea printr-o ţară a lui inventată,
Prin roşul amurg şi cu lupi alergând,
Prin câmpia de nea invadată,
Tărâm de pribeag, viscolit, adăstând.

Pe la hanuri de noapte, în haină de blană,
Cobora dintr-o troică ce naşte respect.
L-aştepta, gând ascuns şi viclean, vreo vădană –
Sora nopţii şi lunii, e drept!

Vinul dulce-n urcior – mirodenii...
Ca şi părul de foc al zisei femei,
Fericindu-l în clipe şi ore de denii,
Dezbrăcându-se-n floare de tei...

O, tăcerile zilei de sticlă
Invadau fruntea lui îndrăznind pentru toţi,
Când se lasă pe lume o păclă
De se pierd trecătorii de hoţi!

Şi visa la măsuţa lui calmă
Şleauri aspre bătute de cai
Către-o lume ghicită în palmă,
Neştiută, mocnind în vreun plai...

Şi căta o femeie de seamă,
Visătoare cântând până-n zori,
Pipăită de gene cu teamă
De sfioşi şi tăcuţi trecători

O simţea cum aduce ispită
La o masă cu votcă şi vin
Doamna albă în cântec smerită
Şi bolnavă de-al nopţii venin.

Peste-ntinderi de stepă-n rugină
Visul lui alerga nerostit,
Cu ninsoarea şi ploaia haină,
De-o himeră mereu însoţit.

El în toate căta o femeie
Ce-l rânise demult într-un han...
Preursită deiele să steie
Goală-n viscol de lună pe bani...

Azi pierdută-i în tristul departe,
Prin mestecenii toamnei aprinşi,
Pe când cerul de nea ca o carte
Picura peste umerii ninşi.

O, tăcerile nopţii de sticlă
Invadau fruntea lui îndrăznind pentru toţi
O iubire uitată în păclă,
Re-nviind printre târfe şi hoţi...

Atunci noaptea pica la vreo cramă
Mai frumos ca un demon blazat –
Poruncind să-i aducă pastramă
Şi un vin de butuc aromat.

Şi tăcea pan' venea să-i dezmierde
Fruntea naltă şi părul semeţ
Vreo femeie cu licărul verde
În privirea trimisă-ndrăzneţ.

O simţea cum aduce ispită
La o masă cu votcă şi vin
Doamna albă în cântec smerită
Şi bolnavă de-al nopţii venin.

Azi cobzarul aşijderea cântă
De durerea poetului stins,
Căci iubirea lui mare şi sfântă,
În răstimp, mai cumplit s-a aprins.

Ea e-n gura rostind fermecată
O baladă rănită de dor –
Lângă-un sân de femeie culcată
Peste frunze de tei şi pe flori!

Academia Bârlădeană

Revistă editată de Societatea literar-culturală “Academia Bârlădeană”.

Anul XIII, nr. 3(24), septembrie 2006,

Bârlad, Bd. Republicii nr.235.

Cont: RO10RNCB0260003275640001 - BCR Bârlad

Colectivul redacţional: Serghei Coloşenco (redactor şef),
Simion Bogdănescu, Ritta Mintiade.

Tehnoredactare: Bogdan Artene.

*

Tipărit la S.C. IRIMPEX S.R.L. Bârlad.

Număr apărut

cu sprijinul

Primăriei Municipiului

Bârlad

Răspunderea pentru conţinutul
articolelor publicate
aparţine autorilor.